

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: sociálních studií a speciální pedagogiky

Bakalářský studijní program: Sociální péče

Studijní obor: Sociální pedagog

Název BP:

ABÚZUS DROG A ZAMĚŘENOST METOD ZACHÁZENÍ U ABUZÉRŮ DROG SPADAJÍCÍCH DO KATEGORIE MLADÝCH DOSPĚLÝCH VE VĚZNICI HORNÍ SLAVKOV

Autor:

František Augustin

Školní 876/8

Horní Slavkov

Podpis autora:

František Augustin

Vedoucí práce: Mgr.Květuše Sluková

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh	CD
59	0	19	0	12	5	1

V Horním Slavkově: 30.11.2005

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

3146134370

Charakteristika práce: Příčiny abúzu nealkoholových drog a míra pociťované závislosti na nich u odsouzených spadajících do kategorie mladých dospělých, jako důležitého faktoru stanovování optimálních programů zacházení a zaměřenosti individuální i skupinové práce s nimi.

Cíl práce: Optimalizace zpracovávaných individuálních programů zacházení, tématického zaměření vhodných metod zacházení s odsouzenými a účelné propojení systému individuální, skupinové výchovné práce, poradenské činnosti a využívání specializovaných zařízení zřízených v rámci Vězeňské služby u vyčleněné kategorie odsouzených, přicházejících do styku s drogou.

Předpoklad práce: Zjištění aktuálního stavu abuzérů a míry závislosti na droze u dané kategorie odsouzených, zaměřenosti stanovovaných programů zacházení s nimi, stav realizace programů zacházení a stavů využívání možností systému výchovné práce, poradenské činnosti a dalších prostředků k formování realistických postojů odsouzených k drogám.

Hlavní použité metody:

- studium dokumentace (osobní spis, osobní karta, případně i zdravotní dokumentace)
- analýza stanovovaných programů zacházení u vytypovaných odsouzených se zaměřením na drogovou problematiku
- analýza způsobu naplňování programů zacházení výchovnou a poradenskou činností
- nestandardizované dotazníky směřující do postojů odsouzených k drogám, vnitřního nastavení ke smyslu abstinence a ke trestné činnosti související s drogou

Základní literatura:

Janík,A., Dušek,K., Drogy a společnost, AVICENUM, zdravotní nakladatelství, Praha
ISBN-80-201-0087-3

Šedivý,V., Válková,H., Lidé, alkohol, drogy, NAŠE VOJSKO, 28-049-88

Presl,J., Drogová závislost, MAXDORF, ISBN-80-85800-25-X

Kalina,K., a kolektiv, Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí,
FILIA NOVA, ISBN-80-238-8014-4

TU v Liberci, Fakulta pedagogická

Katedra: sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: František Augustin

Adresa: Školní 876/8, 357 31 Horní Slavkov

Bakalářský studijní program: Sociální péče

Studijní obor: Sociální pedagog

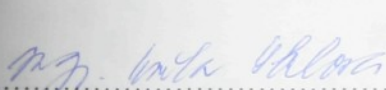
Název bakalářské práce: ABÚZUS DROG A ZAMĚŘENOST METOD ZACHÁZENÍ U
ABUZÉRŮ DROG SPADAJÍCÍCH DO KATEGORIE
MLADÝCH DOSPĚLÝCH VE VĚZNICI HORNÍ SLAVKOV

Anglický název: Drug Abuse and Treatment for Adolescent Drug Abusers in Horní
Slavkov Prison

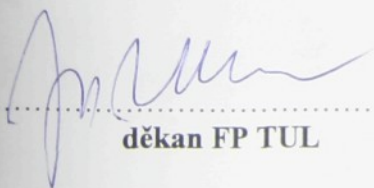
Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková

Termín odevzdání: 30.4.2005

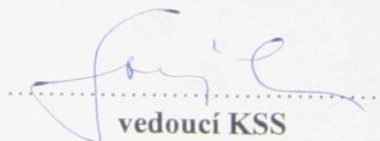
V Liberci dne 20.12.2003

vedoucí bakalářské práce

děkan FP TUL

vedoucí KSS

Převzal (student): František Augustin

Datum: 20.12.2003

Podpis studenta:

+ QD

KSS/SPED

115/06 B

59 s. [12] s.
tab.

Charakteristika práce:

Příčiny abúzu nealkoholických drog a míra pocítované závislosti na nich u odsouzených spadajících do kategorie mladých dospělých, jako důležitého faktoru stanovování optimálních programů zacházení a zaměřenosti individuální i skupinové péče s nimi.

Cíl práce:

Optimalizace zpracovávaných individuálních programů zacházení, tématického zaměření vhodných metod zacházení s odsouzenými a účelné propojení systému individuální, skupinové výchovné práce, poradenské činnosti a využívání specializovaných zařízení zřízených v rámci Vězeňské služby u vyčleněné kategorie odsouzených, přicházejících do styku s drogou.

Předpoklad práce:

Zajištění aktuálního stavu abuzérů a míry závislosti na droze u dané kategorie odsouzených, zaměřenosti stanovovaných programů zacházení s nimi, stav realizace programů zacházení a stavů využívání možností systému výchovné práce, poradenské činnosti a dalších prostředků k formování realistických postojů odsouzených k drogám.

Hlavní použité metody:

Studium dokumentace (osobní spis, osobní karta, případně i zdravotní dokumentace).

Analýza stanovených programů zacházení u vytypovaných odsouzených se zaměřením na drogovou problematiku.

Analýza způsobu naplňování programů zacházení výchovnou a poradenskou činností.

Nestandardizované dotazníky směřující do postojů odsouzených k drogám, vnitřního nastavení ke smyslu abstinence a ke trestné činnosti související s drogou.

Základní literatura:

JANÍK, A., DUŠEK, K. *Drogy a společnost*. Praha: Avicenum, zdravotní nakladatelství, ISBN-80-201-0087-3

ŠEDIVÝ, V., VÁLKOVÁ, H. *Lidé, alkohol, drogy*. Praha: Naše vojsko, 28-049-88

PRESL, J. *Drogová závislost*, Maxdorf, ISBN-80-85800-25-X

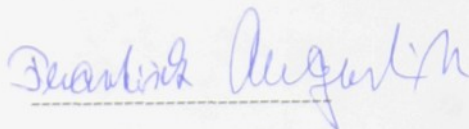
KALINA, K. A KOLEKTIV. *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí*, Filla Nova, ISBN-80-238-8014-4

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškerou použitou literaturu.

V Horním Slavkově dne: 22.11.2005

František Augustin

vlastnoruční podpis

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce:

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo).

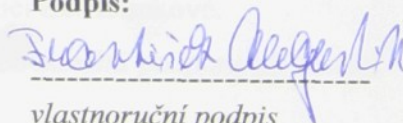
Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé diplomové práce a prohlašuji, že **souhlasím** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení, kopírování apod.).

Jsem si vědom toho, že : užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše). Bakalářská práce je majetkem školy, s bakalářskou prací nelze bez svolení školy disponovat.

Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu bakalářskou práci vyžádat v Univerzitní knihovně Technické univerzity v Liberci, kde bude uložena.

Autor :

František Augustin

Podpis:

vlastnoruční podpis

Adresa:

Školní 876/8
357 31 Horní Slavkov

Datum: 22.11.2005

Poděkování:

Děkuji vedoucímu práce Mgr.Květuši Slukové za odborné podnětné připomínky, její ochotu, trpělivost a čas.

Dále můj dík patří kolektivu zaměstnanců oddílu Bezdrogové zóny ve Věznici Horní Slavkov. Speciální pedagožce Bc.Kuttnerové a sociální pracovníci Bc.Holinkové.

Závěrem chci poděkovat své rodině a přítelkyni za jejich emocionální podporu při studiu, zejména při zpracovávání bakalářské práce.

Název BP: Abúzus drog a zaměřenost metod zacházení u abuzérů drog spadajících do kategorie mladých dospělých ve Věznici Horní Slavkov

Název BP: Drug Abuse and Treatment for Adolescent Drug Abusers in Horní Slavkov Prison

Jméno a příjmení autora: František Augustin

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2005

Vedoucí BP: Mgr.Květuše Sluková

Resumé

Předkládaná bakalářská práce se zaměřovala na kategorii mladých dospělých, umístěných ve Věznici Horní Slavkov, kteří jsou závislí na drogách a zároveň sleduje metody zacházení s nimi. Průzkum vybraných třiceti osob proběhl v srpnu a září 2005 na oddíle bezdrogové zóny.

Teoretická část vymezuje pojem legalizovaných a nelegalizovaných drog. Dále se zabývá problematikou vývoje drogové scény v České republice, zejména ve vězeňství.

Praktická část se formou nestandardizovaného dotazníku soustředila na výzkum dvou základních otázek:

- a) je ve sledované skupině více jak 50% osob, které provedly trestný čin v souvislosti s drogovou trestnou činností?
- b) je ve skupině zjištěných abuzérů převládající drogou Pervitin?

Provedený průzkum došel k následujícím závěrům:

- a) ve sledované skupině bylo zjištěno 85 % osob odsouzených v souvislosti s drogovou trestnou činností
- b) v drtivé většině případů je užívanou drogou Pervitin, dále následují marihuana, kokain a extáze (viz tabulka).

Summary

This bachelor work deals with a group of the young adults, who are situated in the prison of Horní Slavkov and who depend upon drugs. It concentrates also on the methods and programmes of treating these young condemneds. The inquiry was realized with a group of thirty persons in the detachment of the drug-free zone in August and September 2005.

The theoretical part of this treatise specifies a term of legalized and unlegalized drugs, further in deals with an evolution of the drug situation in the Czech Republic, above all in the czech prisons.

The practical part concentrates in a form of the unstandardized questionnaire on an inquiry of two basic questions:

- a) are there more than 50% persons in the investigated group who committed a crime in connection with drugs?
- b) is Pervitin the most taken drug?

The inquiry came to the following conclusions:

- a) there were 85 % persons in the group who committed a crime in connection with drugs
- b) in the entire majority Pervitin was the taken drug, following by marihuana, cocaine and Extasy (see a tablet).

OBSAH

1. Úvod	8
2. Teoretické zpracování problému	10
2.1 Drogy a jejich účinky na lidský organismus, chování a jednání člověka	10
2.2 Legalizované drogy	10
2.2.1 Alkohol	10
2.2.2 Nikotin	11
2.2.3 Kofein	11
2.3 Nelegalizované drogy	12
2.3.1 Marihuana, hašiš	12
2.3.2 Opiáty	13
2.3.3 Halucinogeny	14
2.3.4 Ředidla	14
2.3.5 Stimulanty	15
2.4 Drogová závislost	17
2.5 Abstinenční syndrom	17
2.6 Druhy závislostí	18
2.6.1 Fyzická závislost	18
2.6.2 Psychická závislost	18
2.6.3 Typy příznaků	18
3. Drogová trestná činnost v České republice	19
3.1 Trestné činy dle Zákona č.140/1961 Sb. – trestní zákon	19
3.2 §188a – Šíření toxikomanie	20
3.3 Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi	20
3.4 Alkoholismus a toxikomanie dle Zákona č.37/1989 Sb o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi	21
3.5 Česká drogová scéna	22
3.6 Strategie protidrogové politiky	24

4. Nelegální návykové látky ve věznicích České republiky po roce 1989	25
4.1 Drogová závislost ve výkonu trestu odnětí svobody	28
4.2 Protidrogový program ve Vězeňské službě České republiky	30
5. Provozní řád oddílu mladých odsouzených s výrazným pozitivním přístupem k výkonu trestu odnětí svobody, bezdrogová zóna, ve Věznici Horní Slavkov	32
5.1 Zařazování odsouzených	32
5.1.1 Vyřazování odsouzených	33
5.1.2 Vybavení oddílu	34
5.1.3 Stravování odsouzených	34
5.1.4 Vycházky a návštěvy odsouzených	34
5.2 Programy zacházení	34
5.2.1 Motivační činitelé vnitřní diferenciací	36
5.2.2 Oblasti programu zacházení	37
5.2.3 Doporučení a vyhodnocení programu zacházení	37
5.2.4 Statut sociálního pracovníka	39
5.2.5 Statut speciálního pedagoga	40
6. Praktická část	41
6.1 Předpoklady a cíle výzkumu	41
6.2 Potvrzení hypotéz	41
6.3 Průběh průzkumu	41
6.4 Ověření výsledků ve spisové dokumentaci	55
6.5 Interpretace výsledků	55
6.6 Potvrzení předpokladů	56
6.6.1 Komentář k prvnímu předpokladu	56
6.6.2 Komentář k druhému předpokladu	56
7. Závěr	57
8. Seznam použité literatury	58
9. Seznam příloh	59
10. Přílohy	

1. Úvod

Historie odborného zkoumání drogové problematiky ve vězeňství v České republice začíná v 60. letech 20. století. Pokračuje i po roce 1989, kdy se vězni snaží vedle zneužívání léčiv získat klasické drogy: pervitin, heroin, halucinogenní látky. Stoupá korupční tlak na vstupující osoby včetně personálu. Těchto aktivit se ujímají nejen jednotlivci, ale i organizované skupiny. Obchod s drogami je, stejně jako v minulosti, jednou z hlavních součástí černého obchodu mezi vězni.

Uživatelé drog a drogy jako takové jsou přítomni ve vězeních celé Evropy i světa a představují vážný problém pro vězeňské systémy i instituce odpovědné za zdravotní politiku. V jednotlivých zemích jsou činěny různé pokusy problém řešit. Tyto snahy jsou závislé na závažnosti problému, obecném přístupu k drogám, ustanoveních zákonů a specifických podmínkách příslušného vězeňského systému. Determinujícími přístupy k těmto problémům jsou rovněž kulturní, sociální a politické souvislosti.

Drogové závislosti vnášejí do věznic sociálně patologické jevy probíhající latentně a skrytě. Některé se však mohou objevit velmi neočekávaně a překvapivě jak v rozsahu, tak v intenzitě, prostřednictvím šikany, agresivity, hromadné nekázně. Úměrně s nárůstem drogové kriminality roste potřeba přijímat a realizovat důsledná opatření. Aktivita vězeňství směřují zhruba ke třem cílům – zabránit průniku omamných a psychotropních látek do vězeňských objektů, rozvinout systém primární, sekundární a terciární prevence a drogové závislosti jedinců také řešit a léčit. Ústředním motivem Souboru protidrogových opatření ve výkonu vazby a trestu je proto ochrana vězněných osob před destruktivním vlivem drog a podpora jejich individuálního rozhodnutí pro život bez drog.

Branami našich věznic ročně projde půl miliónu lidí. Učinit tento systém vzduchotěsným a neprodyšným prostě nelze. Jedná se o nekonečný proces, se kterým se potýkají všechny vězeňské systémy na světě. Nelze nezmínit, že problém drog není problémem věznic, ale celé společnosti. Vývoj drogové scény v penitenciární oblasti není překvapivý. Je mnoho okolností, které způsobují, že sociálně patologické jevy v tomto prostředí kumulují. Bylo tomu v minulosti a je tomu dosud.

Od počátku devadesátých let se drogová problematika dostala do popředí politických agend nejen Evropské unie, jako celku. Tento přístup členských zemí akceptuje obecnou hrozbu, kterou ilegální drogy pro společnost znamenají, stejně jako nezbytnost společného přístupu k řešení drogového fenoménu a potřebu intenzivní spolupráce na všech úrovních. Za nejlepší strategii

směřující k řešení budoucích problémů v oblasti zneužívání ilegálních drog Evropská unie stále považuje komplexní a vyvážený přístup. Přístup, vycházející ze široké, celospolečenské, mezirezortní a mezisektorové spolupráce, postavený na rovnováze snižování nabídky (zákonné represe) a snižování poptávky po ilegálních drogách (prevence, léčby včetně resocializace).

Trest může být vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody. Tím však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti.

S odsouzenými se v průběhu výkonu trestu musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví. Pokud to doba výkonu trestu umožní, podporují se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem.

Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život občana a tím i působil na ostatní členy společnosti. Výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost.

V České republice existují 4 typy věznic: dohled, dozor, ostraha, zvýšená ostraha. Věznice Horní Slavkov se řadí do věznic s ostrahou. Jsou zde odsouzení za závažnou trestnou činnost anebo recidivisté.

Cílem bakalářské práce je optimalizace zpracovávaných individuálních programů zacházení, tématického zaměření vhodných metod zacházení s odsouzenými a účelné propojení systému individuální, skupinové výchovné práce, poradenské činnosti a využívání specializovaných zařízení zřízených v rámci Vězeňské služby u vyčleněné kategorie odsouzených, přicházejících do styku drogou.

2. Teoretické zpracování problému

2.1 Drogy a jejich účinky na lidský organismus, chování a jednání člověka

Kdybychom chtěli zjistit, kdy vůbec člověk začal drogy užívat, museli bychom nahlédnout daleko do minulosti a není vůbec jisté, jestli bychom počátek našli. Historie užívání drog je stará jako lidstvo samo.

Všeobecně je za drogu považována látka, která v menší či větší míře ovlivňuje vnímání a chování člověka. Mnoha lidem se u slova droga vybaví látky jako heroin, kokain, LSD, marihuana, ale drog ve společnosti je ohromná spousta, patří sem také kofein v šálku čaje či kávy, alkohol, tabák, léky a další látky, které se ve společnosti běžně užívají, ovlivňují chování člověka, ale jejich používání není pokládáno za špatné a většinou je člověk nepovažuje ani za drogy.

2.2 Legalizované drogy

2.2.1 Alkohol

Alkohol je snad nejrozšířenější společenská droga a pije se téměř všude na světě. Je znám lidstvu zřejmě od počátku dějin a ve starých bájích a pověstech se označuje za dar bohů. Prakticky všechny národy světa znají dnes nějaký druh nápoje, který obsahuje etylalkohol.

Alkohol patří mezi legální drogy a mnoho lidí si ani neuvědomuje, že se také jedná o drogu, a to o drogu mnohem nebezpečnější než je třeba marihuana. Většina lidí dokáže svoji spotřebu alkoholu kontrolovat, jsou to tzv. příležitostní konzumenti, jenže v mnoha zemích je stále vážnějším problémem nadměrná spotřeba alkoholu, která bývá často spojena s nehodovostí na silnicích, vraždami, sebevraždami, násilím a sexuálními delikty.

Alkohol ovlivňuje mozek dvěma způsoby. Je to anestetikum, které otupí smyslové vnímání a citění. Zároveň zpomaluje akce a reakce. Po alkoholu se člověk může cítit šťastnější, chytřejší a jistější. Nicméně je to stejná situace jako u všech ostatních drog, tento pocit má pouze ten, kdo je pod vlivem alkoholu. Ostatní vidí, že opak je pravda. Dlouhodobým požíváním alkoholu dochází k poškození mozku a jater, žaludku a zažívacího systému.

2.2.2 Nikotin

Nikotin v tabáku je další hojně rozšířenou drogou. Tabák byl pro Evropany objeven až v roce 1492. Je svým původem rostlinou amerického kontinentu, kde kouření jeho listů bylo známo zřejmě celá tisíciletí. Indiáni nejen tabák kouřili, ale také žvýkali, šňupali a používali v kombinaci s jinými látkami.

Nikotin sám o sobě může mít povzbuzující účinky, člověk se po něm cítí mnohem bdělejší a aktivnější. Kouření cigaret bývá častou příčinou různých typů rakoviny (plic, hrtanu), ale také srdečních onemocnění, nemocí cév, dýchacího systému. Tyto nemoci jsou většinou způsobeny látkami obsaženými v tabákovém kouři : dehet, kysličník uhelnatý, formaldehyd, dokonce i arsenik nebo kyanid.

2.2.3 Kofein

Byl objeven v roce 1882 a je přítomen v mnoha rostlinách, které se odedávna používaly k přípravě povzbuzujících nápojů. Vyskytuje se v semenech kávovníku a v listech čajovníku. Káva pochází ze země někdejší Arábie, kde se pije od nepaměti. Odtud se rozšířila do celého světa, hlavně pak do Jižní Ameriky. Největším producentem kávy na světě je Brazílie. Nápoj připravovaný z kávy je vedle čaje nejznámějším a nejoblíbenějším nápojem nejen pro svou chuť, ale především pro svůj povzbuzující účinek.

Čajovník pochází z oblasti jihovýchodní Asie, odkud se jeho pěstování rozšířilo do přilehlých oblastí. Pro některé země je čaj národním nápojem a pije se několikrát denně (Čína, Japonsko, Polsko, Anglie).

Při rozumné konzumaci kávy a čaje je denní dávka kofeinu přiměřeně malá. Ale po velkém množství se mohou objevit vážné zdravotní problémy jako neklidný spánek a poruchy zažívání.

2.3 Nelegalizované drogy

2.3.1 Marihuana, hašiš

Jednou z nejstarších známých drog jsou produkty indického konopí, které je známé více než pět tisíciletí. Účinnou látkou v konopí je THC (tetrahydrokannabinol). Marihuana je směs ke kouření získaná z odřezaných vršků rostlin, tyto části rostliny se usuší a potom se kouří. Rostlina se však může přidávat i do nápojů, cukrovinek a pečiva.

Hašiš je čistá neřředěná pryskyřice z vrcholků nejjemnějších samičích rostlin a obsah účinných látek v hašiši může být až desetinásobný ve srovnání s marihuanou.

Marihuana a hašiš se řadí mezi látky ovlivňující kvalitu psychické činnosti. Po marihuaně se člověk cítí uvolněný, klidný, je mnohem vnímavější k okolí, citlivěji vnímá hudbu, zvýrazňují se barvy a chutě. V porovnání s narkotiky oficiálně považovanými za přijatelnější (tabák, alkohol, léky) je marihuana efektivnější, mnohem levnější a relativně bezpečná látka. Předávkování je nemožné – člověk by musel zkonzumovat sedm set kilogramů během patnácti minut, aby ho to usmrtilo. A ročně umírají statisíce lidí v důsledku kouření tabáku, pití alkoholu, předávkování legálními léky a ilegálními drogami. Jakékoli poškození mozku nebo paměti je dnes vědecky vyvráceno. Cannabinoidy dokonce umožňují používat část mozku, která obvykle používána není.

Při dlouhodobém a intenzivním kouření marihuany je však narušena obranyschopnost organismu, dále se jedná o choroby stejné jako při kouření cigaret, nemoci dýchacího traktu. Nesporný negativní účinek má marihuana na kvalitu spánku. Stejně jako po alkoholu vyžaduje organismus i po marihuaně delší spánek, aby jeho aktivita nebyla na několik hodin utlumená.

Dnes je požívání drog z konopí velmi rozšířené, odhaduje se, že v současné době požívá drog z konopí více než půl miliardy lidí. Všeobecně řečeno, ve srovnání s jinými, tvrdšími drogami se zdá, že marihuana není silně návyková. Podle výzkumů je její návykovost stejná jako u kávy, čaje nebo cukru. Výzkumy také dokazují, že problémy způsobené užíváním marihuany jsou menší než ty, které způsobuje tabák nebo alkohol.

2.3.2 Opiáty

Opium

Získává se z nezralých makovic setého máku. Mák setý pochází z oblasti Malé Asie a je znám asi čtyři tisíciletí. Opium se rozšířilo hlavně do oblastí dálného východu, Indie a Číny. Opium obsahuje řadu alkaloidů. První, které se podařilo izolovat na počátku 19.století, bylo morfium.

Morfium

Používalo se jako významný lék pro odstranění nesnesitelných bolestí. Když se později zjistilo, že morfium je nebezpečné pro své návykové vlastnosti, začala se hledat podobná látka, která by měla přibližně stejné účinky.

Opiáty mají v podstatě zklidňující účinky, uvolňují, navozují stav nezúčastněného prožívání okamžiku, ztrácí se naléhavost problémů běžného života. Tyto látky jsou mimořádně silné a nebezpečné a kromě potřeby zvyšování dávek se u nich vyvíjí i těžká závislost. Odvykání se často provádí pod lékařským dohledem a jeho příznaky jsou hodně nepříjemné, včetně zimnice, křečí, zvracení, pocení a nezvladatelného třesu.

Heroin

V tomto případě se jedná o drogu, se kterou jsme neměli žádné zkušenosti. Z historie je známo, že byl syntetizován v roce 1898 jako lék proti kašli, později byl experimentálně používán jako lék proti závislosti na morfin. Zanedlouho však byla i u něj prokázána vysoká návykovost. Proto byla výroba heroinu zastavena a heroin byl prohlášen za ilegální drogu. V současné době je distribuován na „západ“ z Turecka, tzv. „balkánskou drogovou cestou“, která vede i přes území České republiky a ročně je tak ilegálně přepraveno stovky kilogramů drog. Od roku 1989 je heroin distribuován na českém drogovém trhu a výraznější výskyt užívání heroinu byl zaznamenán v roce 1993.

Zpočátku se jednalo o specifickou situaci. Stejně jako kokain byl i heroin v roce 1993 exkluzivní drogou a cenově se pohyboval v relaci 2000-3000 Kč za gram, což hovoří především o majetnější klientele. V českém lexikonu je heroin znám jako „Herák, Háčko“. Je to prášek, který je zbarven od bílé až do hnědé barvy. Záleží na čistotě a kvalitě nabízené drogy. Užívá se šňupáním, kouřením, inhalacemi a nitrožilně. Co se týká drogové závislosti, tak u heroinu je stejně velká jako u ostatních opiátů. Uživatel těchto drog prožívá euforii, tělesný útlum, lhostejnost vůči problémům. S odstupem času vznikají u závislého jedince abstinenční příznaky, projevující ztrátou chuti k jídlu, podrážděností, ospalostí, nevolností, zimnicí, průjmy.

2.3.3 Halucinogeny

Používaly se od pradávna při náboženských rituálech a v našem století při výzkumech v psychiatrii. Do halucinogenů se řadí různé skupiny drog. Některé jsou přírodního původu („kouzelná houba“- psilocybin, mezkalin), jiné se vyrábějí laboratorně (LSD).

Tyto drogy působí silně na vědomí, smysly a na způsob, jakým uživatel vnímá svět. Jedinec, který je užívá, může mít halucinace, které mohou být někdy dost děsivé. Účinek těchto drog je nevyzpytatelný.

U většiny halucinogenů není velké nebezpečí fyzické závislosti a z dlouhodobého pohledu se zdá, že nezpůsobují vážnou psychickou závislost. Vytvářejí ale problém tolerance a mnoho lidí umírá právě pod vlivem halucinogenů. Snadno dochází k tomu, že jedinec ztrácí přehled o realitě.

2.3.4 Ředidla

V současné době hovoříme o zneužívání ředidel velmi málo, skoro ojediněle a dnes je označujeme za drogu hloupých. V 80.letech tomu bylo právě naopak. Hovoříme v souvislosti s tehdejšími režimem „železné opony“. Drogy a jejich užívání byly nejvíce rozšířeny u dospívající mládeže. Dnešní klasické drogy byly užívány poměrně málo, byly méně dostupné. Tehdejší toxikomani byli odkázáni na domácí produkty. Nejčastěji byly zneužívány těkavé látky, které byly běžně k dostání v drogeriích a jejich cena, oproti klasickým drogám byla velmi nízká. Mezi nejčastěji zneužívané těkavé látky patřil: toulén, éter, benzín, chloroform. Látka byla inhalována z napuštěné vaty nebo kapesníku, který se přiložil k nosu. Pro zvýšení efektu, se uživatel přikryl dekou, aby tak znovu mohl vdechovat již vydýchané výpary. Nebezpečným v tomto směru je to, že dotyčnému jedinci při inhalaci hrozí smrt. Stává se to tehdy, když jedinec ztratí vědomí, látka se z lahve vylije a nasákne do lůžkovin. V nevětrané místnosti pak zůstává vysoká koncentrace par, které v bezvědomí znovu vdechuje. (MUDr.Presl, J. Drogová závislost, Praha,1995).

Při užívání těchto látek dochází k poruše centrálního nervového systému (CNS) s trvalými následky a k časté úmrtnosti.

2.3.5 Stimulanty

Do této skupiny patří hlavně pervitin, extáze, kokain. Obecně platí, že to jsou povzbuzující látky, které urychlují v těle probíhající chemické reakce, uvolňují zábrany, stoupá při nich aktivita, zrychluje se myšlení, člověk má pocit větší psychické a fyzické výkonnosti.

Pervitin

Je zástupcem širší skupiny amfetaminových drog. U nás je to nejužívanější droga (v slangových výrazech označovaná: „perník, péčko, piko“). Jedná se o drogu, jejíž základním efektem je celková stimulace a povzbuzení. O této droze se v poslední době hodně hovoří ve sdělovacích prostředcích především v souvislosti s její „domácí“, výrobou a rozšířeným exportem na Západ. U nás je pervitin nabízen k prodeji na nejrůznějších místech, kolem 800-1000 Kč za gram. Pervitin se užívá nitrožilně, nebo šňupáním v podobě jemného pudru. Po aplikaci drogy dochází k celkovému povzbuzení, odstranění únavy, pocitu zvýšené psychické i fyzické výkonnosti, zvýšené empatie a uvolnění zábran. S odstupem času, po individuálně různé době, dochází prakticky u každého uživatele pervitinu k zásadním změnám psychiky. Z jedince, který se původně cítil sebejistý, se stává nedůvěřivý a ostražitý, má pocit, že se v jeho okolí děje cosi divného, připadá mu, že všichni jsou zaujati proti němu. Závislý na pervitinu všude kolem sebe vidí úklady a snaží se o únik před nimi. Postupně mohou vznikat zrakové a sluchové halucinace, které často bývají příčinou tragické smrti.

Extáze

Je stimulační droga, která je celosvětově na vzestupu a u nás bude pravděpodobně drogou let budoucích. Droga, která tlumí agresivitu. Účinek této drogy je nesporně zajímavý, protože přivádí člověka ke schopnosti vcítění a pochopení problémů druhého. Užívá se orálně. Má tvar kapsle nebo barevných tablet s ražbou. Spousta mládeže mluví o těchto drogách jako o diskotékových, protože právě v těchto místech je nejčastěji a nejvíce nabízená.

Jako každá droga má i extáze svá rizika. Asi půl hodiny po polknutí dávky se dostavuje pocit příjemného tělesného tepla spolu s vědomím nástupu účinků. Prohlubuje se vzájemné porozumění, solidarita a euforie. Poté se tento efekt výrazně prosazuje ve fázi označované jako „rush“ (jízda). Následuje zklidnění s příjemným prožíváním, které trvá několik hodin. Jako nežádoucí účinky jsou při intoxikaci popisovány pocity nervozity, nespavosti. Po odeznění účinků se objevuje únava až pocity deprese. Jako každá stimulační droga i extáze může časem vyvolat vysoce nebezpečný stav toxické psychózy.

Kokain

Vyrábí z alkaloidů obsažených v kokových listech Koky pravé. Je to bílý prášek (slangově bývá označován jako „puďr, sníh, koks“). Patří ke stimulačním drogám. Právě proto je kokain zneužíván pro své stimulující účinky na centrální nervovou soustavu. Vzniká pocit zvýšené svalové síly, bystrosti, povznesené nálady a euforie. Užívá se šňupáním, kouřením a nitrožilně. V současné době je kokain nazýván „zákeřným zabijákem“. Je označován za jednu z nejnebezpečnějších drog. Při užití kokainu jakýmkoliv způsobem se nejprve dostavuje euforie podobně jako po požití alkoholu, která postupně přechází v deprese a halucinace. Jedinec závislý na kokainu trpí nechutenstvím, zvracením, poruchami spánku a srdeční činnosti, ztrátou tělesné hmotnosti.

Crack

Hovoříme o kokainu v destilované formě, smíchaný s jedlou sodou a vodou. Obvykle se kouří. Působí velmi rychle a také závislost vzniká velmi rychle. Tato skutečnost vede k tomu, že po jednom nebo dvou užitích se jedinec neustále domáhá další dávky a obchodníci tak mají zajištěné odběratele a zisky. Rychlý účinek je způsoben extrémní čistotou kokainu. Drobné kuličky, „rocky“, se kouří skleněnou dýmkou. Závislý jedinec potřebuje 20 až 30 dávek denně. Přitom cena jedné se pohybuje v rozmezí 5-10 USD. To svědčí o tom, jak rychle dovede crack člověka ničit také finančně. Takto upravený kokain se velmi rychle rozšířil i do západoevropských zemí.

2.4 Drogová závislost

Existuje zde řada pojetí a definic. Můžeme hovořit bezpochyby o onemocnění. Nejzákladnější definicí dle Presla (1995) lze říci, že drogová závislost je:

- neovladatelná a neodolatelná touha po opakovaném brání drogy
- tendence zvyšování dávek
- existence fyzické nebo psychické závislosti na určité droze vyjádřená přítomností tzv.abstinenčního syndromu psychického nebo fyzického typu
- negativní důsledky pro jedince a společnost

Podobně, i když poněkud obsáhleji definuje drogovou závislost i Nešpor (1996), který říká, že definitivní diagnóza závislosti by se měla stanovit pouze tehdy, jestliže během posledního roku došlo k následujícím nebo více jevům:

- silná touha nebo puzení látku užívat
- potíže v kontrole užívání látky a to pokud se jedná o začátek a ukončení, nebo množství látky
- tělesný odvykací stav, jestliže je látka užívána s úmyslem zmenšit její příznaky, co je zřejmé z typického odvykacího syndromu pro tu látku, nebo užívání stejné látky se záměrem zmenšit nebo odstranit odvykací příznaky
- průkaz tolerance jako vyžadování vyšších dávek, aby se dosáhlo účinku, původně vyvolaného nižšími dávkami
- postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané psychoaktivní látky a zvýšené množství času k získání, nebo užívání látky, zotavení se z jejího účinku
- pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků poškození jater nadměrným pitím, nebo toxické poškození myšlení

2.5 Abstinenční syndrom

Může být přítomen jak ve fyzické tak psychické oblasti. Abstinenční příznaky a jejich síla závisí na tom, o jakou drogu se jedná, objem užívaných dávek, jak dlouho byly tyto dávky užívány. Důležitou roli pak hraje věk. Čím je člověk mladší, tím rychleji závislost může vzniknout.

2.6 Druhy závislosti

2.6.1 Fyzická závislost je stav, kdy se organismus droze přizpůsobil, zahrnul ji do své látkové výměny stejně jako cukry a tuky.

2.6.2 Psychická závislost je duševní stav, který vznikl podáváním drogy a který se projevuje různým stupněm přání drogy užívat. To vše i přesto, že postižený chápe, že požívání drogy je nebezpečné, nerozumné a vlastně drogu užívat nechce.

2.6.3 Typy příznaků

Fyzické příznaky: tělesné obtíže, bolesti, křeče, průjmy, zácpy, pocení, slzení.

Psychické příznaky: úzkost, neklid, předrážděnost, agresivita, únavnost, vyčerpanost, spavost.

Rozvoj drogové závislosti probíhá většinou v posloupnosti, dle Sochúrka (2001):

- první kontakt s drogou – experiment
- zneužívání drogy a to i nadměrné a v nevhodnou dobu
- závislost

Čtyři nejdůležitější faktory ovlivňující vznik drogové závislosti, dle Sochúrka (2001):

- typ, charakter a dostupnost drogy
- struktura osobnosti
- působení sociálního prostředí
- podnět, spouštěcí faktor

3. Drogová trestná činnost v České republice

3.1 Trestné činy dle zákona č.140/1961 Sb. – trestní zákon

Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů

§ 187

- 1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.
- 2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li výše uvedené činy jako člen organizované skupiny, nebo ve větším rozsahu, spáchá-li takový čin na osobě mladší osmnáct let.
- 3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let bude potrestán pachatel, který získal výše uvedenými činy značný prospěch, spáchá-li takový čin vůči osobě mladší patnáct let, nebo takovým činem způsobí těžkou újmu na zdraví.
- 4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li výše uvedenými činy těžkou újmu na zdraví nebo smrt více osob, získá-li takovým činem prospěch velkého rozsahu, nebo spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

§ 187 a

- 1) Kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta nebo trestem peněžitým.
- 2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude potrestán pachatel, spáchá-li výše uvedený čin ve větším rozsahu.

§ 188

- 1) Kdo vyrobí sobě nebo jinému opatří anebo přechovává předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem, propadnutím věci.

- 2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude potrestán pachatel, spáchá-li výše uvedený čin ve větším rozsahu, spáchá-li takový čin vůči osobě mladší osmnáct let, získá-li takovým činem značný prospěch.

3.2 § 188a Šíření toxikomanie

- 1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti, peněžitým trestem.
- 2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li výše uvedený čin vůči osobě mladší osmnáct let.

3.3 Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi

Přestupku se dopustí ten, kdo:

- a) prodá, podá nebo jinak umožní požití alkoholického nápoje osobě zjevně ovlivněné alkoholickým nápojem nebo jinou návykovou látkou, osobě mladší osmnácti let nebo osobě o které ví, že bude vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při které by mohla ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek.
- b) nepodrobí se opatření postihujícímu nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo užívání jiných návykových látek
- c) úmyslně vyrobí líh nebo destilát bez povolení anebo úmyslně vyrobený líh, destilát přechovává nebo uvádí do oběhu
- d) umožňuje neoprávněné požívání omamných a psychotropních látek osobě mladší osmnáct let, nejedná-li se o trestný čin
- e) požije alkoholický nápoj nebo užije jinou návykovou látku, ačkoliv ví, že bude vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohl ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek
- f) po požití alkoholického nápoje nebo užití návykové látky vykonává činnost ve stavu, vylučujícím způsobilost

- g) při výkonu činnosti, při které by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí, poškodit majetek se odmítne podrobit dechové zkoušce nebo, je-li dechová zkouška pozitivní, odmítne se podrobit lékařskému vyšetření ke zjištění, zda není ovlivněn alkoholem nebo jinou návykovou látkou
- h) neoprávněně přechovává v malém množství omamnou nebo psychotropní látku pro svoji potřebu

3.4 Alkoholismus a toxikomanie dle zákona 37/1989 Sb. o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi

Základní ustanovení

Alkoholismus a jiné toxikomanie, včetně kouření, jsou negativními jevy způsobující značné společenské škody, zejména poškozování zdraví občanů. Všechny orgány a organizace, občané, kteří prodávají zboží nebo poskytují jiné služby, jsou povinni chránit občany i společnost před škodlivými účinky alkoholismu a jiných toxikomanií, včetně kouření, odstraňovat jejich příčiny a následky.

Alkoholickými nápoji jsou lihoviny, destiláty, víno, pivo a jiné nápoje, obsahující 0,75 objemového procenta alkoholu.

Jinými návykovými látkami než alkohol jsou dle tohoto zákona omamné látky, psychotropní látky a ostatní chemické látky, jejichž užívání může vyvolat závislost osob na nich, poškozují zdraví a vede k jiné toxikomanii než alkoholismu. Pokud není v tomto zákoně výslovně uvedeno jinak, nepovažuje se nikotin za jinou návykovou látku.

Kouření je zvláštní druh toxikomanie, který škodlivě působí na zdraví kuřáků i nekuřáků bezprostředně vystavených účinkům kouření.

Osobou závislou na alkoholu nebo na jiné návykové látce je osoba, která není schopna se natrvalo zdržet nadměrného nebo jinak škodlivého požívání alkoholických nápojů nebo užívání jiných návykových látek a tím si způsobuje vážnou poruchu na zdraví nebo vážně narušuje společenské vztahy.

3.5 Česká drogová scéna

Zneužívání drog v českých zemích není, dle mého názoru, ničím novým. S drogami žil člověk „sběratel a lovec.“ Byly užívány přísně rituálně a v kontextu tehdejšího náboženství. S jejich pomocí se snáze orientoval, pomáhaly mu přežít v každodenním zápase o život a potravu. Člověk divočiny byl odkázán na bystrost svých smyslů, intuici, předvídavost. Musel být dobře vyladěn na to, co lze nazvat vědomím divočiny. Rituál tuto schopnost podporoval, připravoval se tak na hon, ale i na boj se sousedním kmenem.

V období člověka pěstitele, drogy získávají již jiný význam. Podstatně se rozšiřují, avšak jejich rituální poslání ztratilo na významu. Člověk zemědělec a pěstitel již objevoval bylinky, které sloužily praktikám, ve formě omamných nebo stimulujících látek. Začíná tak posun od naprostého souznění a soužití s přírodou.

Z 15.a 16.století existují doklady z celé Evropy o přípravách čarodějných nápojů a mastí. V Čechách se pak dochovaly zápisy, které svědčí o tom, že jsme nebyli ve srovnání s okolní Evropou nijak pozadu. S cílem dosáhnout psychických a fyzických požitků se omamné látky začaly více využívat v 17.století. S rozvojem technických věd a rozpracováním chemických metod čištění, koncentrace a oddělování látek se šíří i syntetická výroba nových látek. Poptávka vede k masovější výrobě a v rámci rodícího se farmaceutického průmyslu k jejich širšímu využití při výrobě léčiv, jedů, ale také „požitkových“ látek. Éru abúzu drog jako vážného společenského fenoménu pak u nás odstartoval derivát opia- morfin, v polovině 19.století.

Nástup 20.století je ještě ve znamení „Morfeova přípravku“. Následné období je však poznamenáno prudkým rozvojem „moderních forem“ organizovaného, ilegálního, obchodu s drogami. V tomto století dochází k podstatným změnám ve složení drog. Dříve méně nebezpečné přírodní látky, které člověk po tisíciletí znal a užíval, procházejí výraznými změnami i po stránce chemického složení. Z přírodních koky, obsažené v mírné koncentraci, se nyní vyrábí industriálně v lisech kokain a crack. Z přírodního opia morfin a heroin, z přírodních vín destilované koncentráty. Z přírodního konopí hašišový olej. Cílem při jejich zneužívání je zejména zlepšení výkonnosti, rychlé vyladění, možnost odreagování, zapomnění, utlumení nepříjemných stavů. Zájem o pochopení vlastního osudu je zatlačován zájmem o „zlepšení“ svého osudu. K tomu má posloužit změna prožívání, navozování iluzivních hodnot, pomocí návykových drog nebo nahromadění většího materiálního bohatství.

Druhá světová válka a 2.polovina 20.století přináší do té doby nevídané možnosti. Drogy jsou využívány a zneužívány v armádě, tajných službách, ale také pro lékařské účely. Čechy, stejně tak jako celá Evropa, prožívají v poválečném konfliktu určité období, nazývejme ho „hluchým“. Socialistické ideály a režim toho moc také nedovolil. Naopak období 60.-80.let opět výrazně mění drogovou scénu v tehdejší Československu. Dnešní klasické drogy byly užívány poměrně ojedinelé. Naši uživatelé byli odkázáni téměř výlučně na domácí produkty vlastní výroby, nebo na úniky z průmyslu a zdravotnické sítě. Tato doba význačná oblibou konopí, čicháním prchavých látek, zneužíváním léků, domácí výrobou různých syntetických drog, zejména pak nástupem drogy- pervitinu. Toto období je také charakteristické neexistencí otevřeného drogového trhu a relativní uzavřeností skupin uživatelů.

Od roku 1989 zaznamenáváme plynulý nárůst problémů, spojených s nezákonnou výrobou, pašováním i užíváním ilegálních drog. S tímto samozřejmě úzce souvisí obchod s drogami. Příčin tohoto jevu je celá řada, nicméně mezi nejdůležitější patří základní společenské změny na straně jedné, na straně druhé přirozená touha po něčem zvláštním. Tyto faktory ovlivnily jak narůstající nabídku a dostupnost drog, podmíněnou zvyšující se atraktivností České republiky pro organizovaný obchod s drogami, tak zvyšující se poptávkou po drogách, především mezi dospívající mládeží a mladými lidmi.

Posledních 20 let je ve znamení poměrně vyváženého zastoupení jednotlivých drog u toxikomanů ve světě. Protidrogová politika nese rysy narůstající represe. Tento trend je iniciován zejména v USA a přejímán většinou západoevropských států. Výjimkou je například „holandský model protidrogové politiky“. Teprve konkrétní hrozba šíření viru HIV mezi toxikomany posouvá společenský zřetel k účinnější prevenci a rozvoji přístupů snižujících rizika z užívání drogy.

U nás pozorujeme rychlý přechod na evropské standardy. Tedy od původně domácí výroby drog v dobách komunismu, ke zneužívání spíše importovaných drog. Rozvíjí se pěstování a import marihuany. Dramaticky se rozvíjí zájem o experimenty s dostupnými psychotropními látkami, včetně tvrdých drog mezi dospívající mládeží. Je bohužel znám posun ke stále mladším věkovým kategoriím a k rizikovějšímu chování. Vedle marihuany se těší největší oblibě mezi mládeží, taneční drogy. Z tvrdých drog je na prvním místě stále zneužíván pervitin, který je rychle doháněn heroinem.

3.6 Strategie protidrogové politiky

Obečným cílem politiky je aktivní zapojení co největší části společnosti do činnosti, která směřuje ke snižování dostupnosti drog a zvrácení dosavadního nepříznivého stavu v jejich šíření a užívání.

Pilíře protidrogové politiky v České republice

Primární prevence – zahrnuje aktivity zaměřené na předcházení a oddálení prvního setkání dětí a mladých lidí s drogou.

Harm reduction – aktivity zaměřené na snižování zdravotních a sociálních poškození uživatelů drog, kteří v danou chvíli nejsou rozhodnutí pro život bez drog.

Represe – soubor zákonných opatření a aktivit k potlačování nabídky drog.

Při řešení problematiky užívání drog je za účinný považován komplexní a vyvážený přístup, který je postaven na rovnováze mezi potlačováním nabídky (zákonná represe) a snižováním poptávky (primární prevence, léčba, resocializace). Cílem primární prevence je zastavit růst užívání drog, výchovou ke zdravému životnímu stylu, poskytováním informací. Dále posilováním osobní odpovědnosti za kvalitu svého života, podporu sebevědomí, nabídka pozitivních vzorů a alternativ. V oblasti léčby a resocializace si strategie stanovuje za cíl nabídnout rodinám a jedincům, kteří přichází do styku s drogami a řeší problémy spojené s jejich užíváním, odpovídající dostupnou a profesionální pomoc. Harm reduction si klade za cíl, souborem specifických přístupů, napomáhat drogově závislým jedincům přežít a minimalizovat poškození jejich zdravotního a sociálního stavu do okamžiku, než se rozhodnou pro život bez drog. Ochraňovat společnost před negativními důsledky užívání drog, včetně nemocí přenášených krví. V oblasti represe je cíl zaměřen na snižování dostupnosti drog prostřednictvím přijatých opatření a zákonů. Důležitým bodem při realizaci protidrogové politiky bude její financování. Pro úspěšné naplňování strategie protidrogové politiky a realizaci stanovených aktivit v jednotlivých oblastech bude cílem zabezpečit optimální finanční zdroje, vytvořit a zavést do praxe nový systém financování, vycházející z reformy veřejné správy.

4. Nelegální návykové látky ve věznicích České republiky po roce 1989

První významné výzkumné aktivity v oblasti mapování užívání nelegálních návykových látek ve věznicích se datují do první poloviny 90.let. Jeden z prvních výzkumů po roce 1989 byl proveden v roce 1992. Ten přinesl několik důležitých poznatků. Jedním z nich bylo zjištění, že se věková struktura u vězňů závislých na drogách a ostatní vězeňské populace neliší. O tehdejším vysokém věkovém průměru vězněných uživatelů (ve srovnání se současností) svědčí i fakt, že vězněných uživatelů drog mladších 18 let je pouze 8 %.

Od roku 1995 se objevují další aktivity směřující ke snaze popsat a posoudit stav užívání návykových látek a souvisejících oblastí ve věznicích České republiky. Dosavadní vývoj zatím nedospěl k uspokojivému stavu a velmi výrazná je stálá absence kvalitních a ověřených dat ve většině základních oblastí. Malá rozšířenost standardních nástrojů, časová, personální a ekonomická náročnost jsou spolu s určitou uzavřeností většiny věznic České republiky zřejmě největšími limity zlepšení současného stavu. Zcela tak chybí odhady jakéhokoli typu, přehled stavu užívání drog, podrobnější popis vzorců užívání.

V roce 1997 byl uveden údaj o 8% prevalenci (alespoň jedna zkušenost s jakoukoli nelegální drogou za život) uživatelů nelegálních návykových látek ve věznicích České republiky spolu s údajem o stálém snižování věku nově přicházejících uživatelů drog do věznic (Nožina, 1997). Ani jedno z těchto tvrzení však nebylo doloženo citací zdroje a proto nelze s jistotou říci, do jaké míry jsou tyto informace spolehlivé.

TABULKA č 1: počet odsouzených osob za drogovou trestnou kriminalitu 1991-1999.

§tr.zákona	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
§187	25	37	68	110	138	283	357	702	765
§187a	-	-	-	-	-	-	-	-	18
§188	2	8	4	19	20	27	32	55	38
§188a	1	1	1	7	4	24	30	45	70
CELKEM	28	46	73	136	162	334	419	802	891

(Základní přehled dostupných statistik o rozsahu užívání nelegálních drog do roku 1999 poskytuje publikace Drogová problematika ve věznicích a některých zahraničních věznicích (Marešová et al., 2000). Tato přehledná publikace sumarizuje dostupné zdroje dat. Na výše uvedené tabulce je patrný výrazný meziroční nárůst).

V rámci úkolu průběžného monitorování drogové a lékové závislosti u odsouzených, vyplývajícího ze Souboru protidrogových opatření (Generální ředitelství Vězeňské služby, 2001), bylo provedeno několik šetření. První z nich, provedené v období 1996-1997, prokázalo u 4000 vyšetřených osob 1163 pozitivních nálezů. Vzhledem ke špatné zkušenosti s monitorovacími testy na moč přistoupila Vězeňská služba ke změně. Testy jsou prováděny výhradně laboratorní analýzou moči.

Další publikované šetření zveřejnil Odbor zdravotnické služby Generálního ředitelství v roce 2000. Ten prokázal jednak trvalý nárůst počtu pozitivních testů a jednak nárůst zastoupení pozitivních testů na opioidy, oproti dříve dominantním stimulantům. V roce 2001 vyšetřila zdravotnická služba Vězeňské služby celkem 4966 osob nově přicházejících do výkonu trestu, přitom u 1245 osob byl laboratorně zjištěn pozitivní nález. Největší počet nálezů se týkal benzodiazepinů a amfetaminů. Vedle dříve nejobvyklejšího výskytu požití většího množství alkoholu před nástupem výkonu trestu („na rozloučenou se svobodou“ a „na kuráž“) se tak tedy častěji setkáváme s výskytem užití nealkoholových drog.

V roce 2002 byla přetrvávající vyšší míra výskytu pozitivních testů u nově nastupujících osob do výkonu trestu potvrzena. Došlo sice k celkovému mírnějšímu poklesu procenta osob s pozitivním testem (5%), ovšem celkový počet těchto osob stále přesahuje hranici jedné pětiny. Testy byly provedeny celkem 5495 osobám. Bylo zjištěno 1181 pozitivních nálezů. Mezi zjištěnými nelegálními drogami dominují stimulační látky, následované benzodiazepany, konopnými drogami a opioidy.

V lednu a únoru 2003 byla vyšetřena moč u 1217 osob (Řeháček, 2003). Počet vyšetření dosáhl 7302. U 269 osob byl test pozitivní. Pokud se jedná o zachycené látky, pak dominují amfetaminy, benzodiazepany, opioidy. Pokud se jedná o záchyt látek u osob ve výkonu trestu, pak dominují amfetaminy a benzodiazepany. U většiny látek však jejich výskyt velmi kolísá. Může to být způsobeno tím, že monitoring drog je prováděn namátkově. Spíše lze mít za to, že

průnik drog do věznic je nárazový a tím i nepravidelný. Toto ostatně uváděli odsouzení, na kterých byly odběry prováděny. Znamená to, že vězněná toxikomanická subkultura nemá pravděpodobně ve většině věznic dosud na dostatečně organizovaném podkladě propracován systém pravidelných dodávek drog do věznic a jejich vnitřní distribuci.

Pokud se u zkoumané skupiny jedná o přehled užívaných drog, bylo pořadí v četnosti výskytu následující:

Mladiství: marihuana, pervitin, hašiš, Rohypnol, inhalanty. Statisticky málo se objevily lysohlávky, LSD, heroin.

Ženy: pervitin, marihuana, Rohypnol.

Dříve netrestaní muži: marihuana, pervitin, heroin.

Odsouzení-recidivisté: marihuana, pervitin, heroin, hašiš, LSD, kokain, efedrin, lysohlávky, Rohypnol.

Dominantní postavení všemi skupinami mají pervitin a marihuana. V motivaci k prvnímu užití je nejčastěji uváděna zvědavost. Následují důvody jako vylepšení nálady, touha prožít něco neobvyklého a nebo být jako ostatní. Bez zajímavosti není ani motiv, řešit psychické problémy, životní krizi a zátěž, „touha být v klidu“, neschopnost řešení osobních problémů.

Nejčastějším způsobem zneužití drogy je kouření, následuje šňupání, vpichy do žil, polykání, čichání. Průnik drog do vězení se dle dotázaných děje nejčastěji v balíčkách, při návštěvách. Alarmující je skutečnost, že se drogy do věznic dostávají také přes zaměstnance věznice.

TABULKA č 2: Podíl evidovaných uživatelů nelegálních drog na vězeňské populaci.

	1998	1999	2000	2001	2002
Počet odsouzených	22067	23060	21538	19320	16213
Počet uživatelů drog	4115	5990	5477	5524	5481
Podíl počtu uživatelů					
drog na celkovém počtu odsouzených	18,6 %	26,0 %	25,4 %	28,6 %	33,8 %

(Údaj o počtu vězněných uživatelů drog se od roku 1998 téměř zdvojnásobil (18,6 na 33,8 % v roce 2002). Kvůli kritériím zařazování do této skupiny je však třeba s údajem zacházet opatrně. Je zatížený množstvím údajů, vzniklých v důsledku nedostatečných definic. Výše uvedený přehled o stavu užívání drog je ve statistice nejvýznamněji zvyšován právě pozitivními testy při nástupu výkonu trestu a nikoli v průběhu výkonu trestu samotného. Je nutné jej korigovat se skutečností, že mnohé osoby si vzaly drogu před nástupem výkonu trestu „na poslední chvíli, na rozloučenou se svobodou“, nebo „na kuráž“ a to i v těch případech, kdy drogy neužívají pravidelně).

Zdravotnická služba Vězeňské služby České republiky se drogové problematice snaží věnovat systematicky. Potýká se však s podobnými obtížemi, jako zdravotníci mimo Vězeňskou službu. Tyto potíže spočívají především v rychle se měnících poměrech na drogové scéně. Vedle toho pak Zdravotní služba Vězeňské služby čelí obecně stálému nedostatku kvalifikovaného personálu, nemluvě o specializovaném vzdělání pro oblast prevence a léčby užívání drog. Vězeňští lékaři ošetřují početné skupiny odsouzených, kteří ve své životní historii nebo ještě těsně před uvězněním, nelegální drogy a alkohol užívali. Oba tyto fenomény se často podílejí na jejich trestné činnosti nebo sociálním selhání, které ve svých důsledcích vedlo ke spáchání trestného činu.

4.1 Drogová závislost ve výkonu trestu odnětí svobody

Uživatelé drog a drogy jako takové jsou přítomni ve věznicích celé Evropy i světa a představují vážný problém pro vězeňské systémy a instituce odpovědné za zdravotní politiku. V různých zemích jsou činěny pokusy jak problém řešit. Tyto snahy jsou závislé na závažnosti problému, obecném přístupu k drogám, ustanoveních zákonů a na specifických podmínkách příslušného vězeňského systému. Determinujícími přístupy k těmto problémům jsou rovněž kulturní, sociální a politické souvislosti. Uživatelé drog a společně s nimi i drogy začali mít významný dopad na fungování vězeňského systému a stali se tak vážným problémem. Nejpopulárnějšími drogami užívanými vězni před jejich uvězněním byly kanabinoidy, stejně tak v jako v normální populaci nebo mezi školáky. Na straně druhé, odsouzení při srovnání s uvedenými skupinami raději užívají substance stimulující nervový systém, jako jsou například amfetaminy, extáze a kokain.

Na základě usnesení vlády České republiky ze srpna 1993 Vězeňská služba vypracovala Soubor protidrogových opatření ve vazebních věznicích a věznicích, kterým ukládá nutnost zřízení středisek protidrogové prevence. V současné době by toto středisko mělo fungovat v každé věznici a je složeno z týmu specialistů – psycholog, pedagog, sociální pracovník, lékař. Toto opatření bylo provedeno z důvodu velkého nárůstu drogově závislých jedinců, kteří spáchali trestné činy pod vlivem drog.

Počet vězněných osob, které mají problém s drogou, je mnohem vyšší. Užívání drog, jejich příprava nebo distribuce je v podmínkách věznic posuzováno jako kázeňský přestupek, který je řešen ve spolupráci s Policií České republiky. Problém s drogou je u každého obviněného a odsouzeného závažný problém. Ve vyšetřovací vazbě se často jedná o abstinenci syndrom, příznaky, které vždy negativně ovlivňují, komplikují a prodlužují vazební vyšetřování. Ovlivňují také soužití mezi vězněnými osobami, jsou zdrojem konfliktů, podnětem k agresím (na své osobě, nebo k ostatním).

Ve výkonu trestu odnětí svobody se téměř neobjevují náhlé abstinenci příznaky. Odsouzený se však orientuje na situace, jak se k drogám dostat, připravit, jak zahnat dotěrný stereotyp, najít smysl života, cíl životní cesty, vyplnit prožívanou prázdnotu lidských vztahů, sociální sounáležitost. V poslední řadě, jak se hned a bez námahy dostat k některým pozitivním prožitkům, i když jen na chvíli. Drogová scéna ve výkonu trestu odnětí svobody je nedílnou součástí celospolečenské problematiky drog a je závislá na vývoji drogové scény na území České republiky. Dokonce je zapotřebí přihlížet k širším mezinárodním souvislostem drogových cest.

Nabídka zneužívaných drog se ve věznicích mění, v souladu s trendy narkomanů v civilním prostředí, ale s určitým časovým odstupem a zpožděním. Trendy se ve vězeňském prostředí mění podle místních podmínek, zdrojů a podle účinnosti preventivních opatření, prováděných personálem věznice. Nejdůležitějším kritériem pro výběr zneužívaných látek ve vězeňských podmínkách je jejich dostupnost. Cesta drog do věznice je závislá na vypracování určité cesty a způsobu pronášení omamných látek. To všechno navzdory veškerým opatřením vězeňské služby, které jsou zákonně stanovené a rozpracované.

Nejčastější cesty drog do věznice:

- balíčky s potravinami, které odsouzení dostávají z domova, od příbuzných. Balíčky s osobním prádlem a hygienou. Drogy jsou důmyslně ukrývány v záševcích oděvů, zapuštěny do oděvů, obuvi, šamponů, krémů, v hřbetech knih, časopis, pod poštovní známkou, v propisovací tužce.
- pracoviště mimo věznici, kde dochází k navazování nedovolených kontaktů s jinými osobami a k předání drog. Přenosem v tělních dutinách odsouzeného, při návratu z přerušení výkonu trestu nebo při návštěvě příbuzných.

Odsouzení jsou vynalézaví a důmyslní nejen v objevování a připravování možnosti přenosu drog. Dokáží si také připravit silné čaje „magoráky“, se značnými stimulujícími účinky. Pití takových čajů je ve věznicích běžné mezi odsouzenými není považováno za toxikomanii. Obdobně je tomu u pití silné kávy a kouření. V některých případech si odsouzení dokáží sami připravit alkoholický nápoj. Základní surovinou bývá zavařenina, kompoty nebo rýže. Pro urychlení kvašení se přidává chlebová kůra, cukr a kvasnice, jsou-li k dispozici. Samotná konzumace drog, drogových a alkoholických nápojů nejčastěji probíhá v době večerní a noční, kdy jsou odsouzení uzamykáni na celách, snižuje se kontrola personálem a je udržován noční klid pro spánek. Jako nejčastější důvody, které vedou odsouzené ke konzumaci drog, jsou:

1. deprimující prostředí a nuda
2. únava ze stereotypu vězeňského života, úzkost
3. snaha zbavit se tíhy problému, nemyslet co bude dál
4. potřeba alespoň jediného prožitku radosti

4.2 Protidrogový program ve Vězeňské službě České republiky

Drogové problémy odsouzených jsou velmi závažnou překážkou v dosahování sociokorektivních cílů v penitenciálním procesu.

Soubor protidrogových opatření je zaměřen na ochranu vězněných osob před destruktivním vlivem drog a na motivaci, dále podporu jejich individuálního rozhodnutí pro život bez drogy. Realizace obsažených opatření je postavena na spolupráci Vězeňské služby s orgány činnými v trestním řízení. Dále na spolupráci s Národní protidrogovou centrálou, zdravotními subjekty,

léčebně-terapeutickými a resocializačními institucemi. Zvláštní pozornost je věnována mladistvým a prvovězňeným. Vězeňskému personálu se klade za úkol motivovat odsouzeného k léčbě, neboť pozitivní postoj a vlastní rozhodnutí se léčit, je nezbytným předpokladem účinné léčby.

Soubor protidrogových opatření je rozčleněn do tří oblastí, pro které jsou specifikované úkoly:

1. redukce nabídky

- zpřísnit a zkvalitnit provádění veškerých druhů prohlídek
- připravit program využití služební kynologie při odhalování výroby, uložení a tranzitu drog
- provádět důkladné lékařské prohlídky orientované na problémy toxikomanie, vedení přesných evidencí jedinců, kteří mají problém s abúzem drogy
- zavést přesnou evidenci osob, které spáchaly trestné činy dle § 187, 188, 188a, 201 trestního zákona
- spolupracovat s Národní protidrogovou centrálou
- vytvářet v jednotlivých věznicích podmínky pro zavedení „bezdrogového režimu“, v těchto zařízeních je snižována možnost kontaktu s drogou na minimum

2. primární prevence

- vypracování programů pro realizaci primární prevence zneužívání drog ve vězeňských zařízeních
- připravovat organizování kurzů pro pracovníky Vězeňské služby, kteří zacházejí s drogově závislými osobami
- realizovat pravidelné doškolování zdravotnických pracovníků za účasti odborníků na drogové závislosti

3. sekundární, terciární prevence

- zvyšovat počty krizových oddělení v jednotlivých věznicích a jejich využívání pro krizové stavy uvězněných toxikomanů
- ve všech věznicích zřídit poradny drogové prevence, kvalitně obsazené buď kmenovými nebo úvazkovými odborníky (psycholog, lékař, zdravotní sestra)

- péči poradny drogové prevence zaměřit na dobrovolnou abstinenci drog a dobrovolnou účast na léčení během výkonu trestu odnětí svobody
- vytvoření detoxikačních center při lůžkových psychiatrických odděleních vězeňských nemocnic
- zavádění terapeutických programů pro drogově závislé odsouzené, na bázi dobrovolnosti, ve specializovaných odděleních
- zvýšení počtu odborných lékařů – psychiatrů tak, aby byla zabezpečena odpovídající odborná péče o osoby ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody

5. Provozní řád oddílu mladých odsouzených s výrazným pozitivním přístupem k výkonu trestu odnětí svobody, bezdrogová zóna, ve Věznici Horní Slavkov

Účelem je zabezpečení realizace ustanovení zákona výkonu trestu odnětí svobody, o odděleném umístění a zacházení s těmito kategoriemi odsouzených a zamezit jim kontakt s návykovými látkami spadajícími pod souhrnný pojem droga.

Cílem je vytvářet u zařazených odsouzených motivační podmínky pro sebevýchovné osobní aktivity, formovat jejich odolnosti k zátěžovým situacím a společensky žádoucí náhled na drogu a její zneužívání, posilovat morálně-volní vlastnosti a vybavovat je potřebnou kvantitou znalostí a dovedností k úspěšnému zařazení do občanského života.

5.1 Zařazování odsouzených

Do oddílu mladých odsouzených, bezdrogové zóny jsou zařazováni odsouzení na základě projednání návrhu v odborné komisi a po schválení vedoucím oddělení výkonu trestu. Odsouzení jsou zařazováni z nástupního oddělení anebo ze základního oddílu.

Návrh na zařazení do bezdrogové zóny, písemnou formou, podává:

Vychovatel nástupního (základního) oddílu - na základě dostupných informací o osobnosti odsouzeného, o projevech chování ve výkonu vazby a trestu (případně předchozích výkonů trestů), na základě respektování ustanovení příslušných právních norem a nařízení.

Odborní pracovníci oddělení výkonu trestu (speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník)- na základě získaných anamnestických údajů, psychologického vyšetření a odborného posouzení osobnosti odsouzeného.

Základní východiska pro podání návrhu na odsouzeného na zařazení do oddílu bezdrogové zóny:

- a) odsouzený patří do kategorie mladý odsouzený nebo je prvotrestaný
- b) odsouzený prokázal výrazný pozitivní přístup k účelu výkonu trestu odnětí svobody, nebo na základě zpracování komplexní zprávy jsou u něj pro zařazení do oddílu předpoklady
- c) odsouzený zažádal formou stanoveného tiskopisu o zařazení do bezdrogové zóny. Její součástí je prohlášení o zavázání se k dobrovolnému respektování pravidel a zásad chování v oddílu bezdrogové zóny.
- d) u odsouzeného je zpracováno čtvrtletní hodnocení prokazující odpovědné plnění stanovených úkolů programu zacházení, plnění stanovených povinností.

Mezi základní povinnosti odsouzeného zařazeného v oddílu bezdrogové zóny patří zejména dobrovolné podrobení se abstinenci drog, dobrovolné podrobení se odběru tělních tekutin.

5.1.1 Vyřazování odsouzených

Důvody vyřazení odsouzeného z oddílu bezdrogové zóny:

- ukončení výkonu trestu odnětí svobody
- přeřazení odsouzeného do věznice mírnějšího typu
- podmíněné propuštění
- nezájem odsouzeného o reaktivaci volných vlastností a dovedností
- hrubé porušení základních norem upravujících výkon trestu odnětí svobody
- úmyslné neplnění a porušování stanovených úkolů programu zacházení
- zneužití drogy
- odmítnutí podrobení se kontrole abstinence
- odmítnutí podrobení se odběru tělní tekutiny

Návrh na vyřazení odsouzeného z oddílu bezdrogové zóny zpracovává kmenový vychovatel, ve výše uvedených případech. Neplatí pro důvody: ukončení výkonu trestu odnětí svobody, přeřazení do věznice mírnějšího typu, podmíněné propuštění.

Podaný návrh je po projednání v odborné komisi (speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník) je předložen vedoucímu oddělení výkonu trestu k rozhodnutí. V případě vyřazení z výše uvedených důvodů se odsouzený zařazuje zpět do základního oddílu.

5.1.2 Vybavení oddílu

Odsouzení jsou ubytováni na celách se standardním vybavením. Na základě dohody s vychovatelem a po schválení speciálním pedagogem mohou provést další estetizaci cel, chodby a dalších společných prostor oddílu. Oddíl má samostatnou kulturní místnost, posilovnu, relaxační místnost. Je vybaven barevným televizorem, videopřehrávačem, radiopřijímačem, hudebními nástroji.

5.1.3 Stravování odsouzených

Stravu, kterou je odsouzený povinen odebrat osobně na základě předložené stravenky, je vydávána na ubytovně a konzumována na oddíle. Odsouzení jsou povinni pečovat a dbát o čistotu svěřeného jídelního nádobí, dodržovat dané hygienické předpisy a normy.

5.1.4 Vycházky a návštěvy odsouzených

Vycházky jsou prováděny na vycházkovém dvoře pro odsouzené, dle stanoveného časového rozvrhu dne pro oddíl. V době vycházek a v době osobního volna lze realizovat zájmové a sportovní aktivity, po dohodě se zaměstnanci věznice.

Návštěvy odsouzených jsou prováděny zpravidla v na kulturní místnosti ubytovny, ve stanovených termínech.

5.2 Programy zacházení

Při nástupu výkonu trestu je s každým odsouzeným proveden hlubší pohovor, na kterém je zainteresován speciální pedagog, sociální pracovník. Tento pohovor se provádí i bez ohledu na to, zda bude či nebude odsouzený zařazen na oddíl bezdrogové zóny. Každý odsouzený si body programu určuje sám, po předchozí nabídce uvedených specialistů. Plnění bodů programu zacházení potvrdí svým podpisem.

Po přestěhování na tzv. základní oddíl je odsouzený každé tři měsíce informován o plnění nebo neplnění zvoleného programu. V případě neplnění mu jsou nabídnuty jiné alternativy,

provádí se aktualizace. Při ní se přihlíží k zájmům odsouzeného, které by měly být vyzdvihnuty. V opačném případě by mohlo u odsouzeného dojít ke stagnaci v jejich plnění. Plnění či neplnění programu se uvádí ve čtvrtletních hodnoceních, v hodnocení k podmíněnému propuštění a pro Policii České republiky.

V případě zařazení na oddíl bezdrogové zóny je program zacházení aktualizován každému odsouzenému. Vychovatel tohoto oddílu tak reaguje na požadavky věznice na odsouzeného, zvláště pak jeho schopnosti. Aktualizovaný program zacházení by měl být v plnění odsouzeným dosažitelný. V aktualizaci se přihlíží možnostem věznice (materiál, prostory), dále k možnostem odsouzeného (pracovní zařazení, vytížení odsouzeného v jeho volném čase). Stanoveným programem zacházení nepodporují pozitivní vlastnosti odsouzeného, které by ho měly provádět celým výkonem trestu. Jejich pomocí by se měl obrnit proti negativním stránkám výkonu trestu (nuda, nedostatek jakékoliv činnosti).

Program však také poukazuje na povinnosti odsouzeného. Na základě plnění si vytváří podmínky pro udělování kázeňských odměn a tím i postupu ve vnitřní diferenciaci odsouzených, která je založena na jednoduchém principu: V případě bezkonfliktního průběhu výkonu trestu odnětí svobody, plnění pracovních a mimopracovních povinností se dostávají určité zákonné výhody, vyplývající z vnitřní diference).

Ve věznici s ostrahou Horní Slavkov jsou stanoveny tyto skupiny vnitřní diference:

První skupina vnitřní diference:

Je tvořena odsouzenými, kteří převážně aktivně plní program zacházení i své další povinnosti. Chovají se a jednají v souladu s vnitřním řádem věznice.

Iniciativně se podílejí na rozšiřování stanoveného programu zacházení. Jsou nápomocni zaměstnancům věznice v organizování akcí stanovených časovým rozvrhem aktivit v oddílech, kde jsou ubytováni.

Druhá skupina vnitřní diference:

Odsouzení, kteří mají nevyjasněný a kolísavý postoj a přístup ke svým povinnostem a k programu zacházení. Své povinnosti porušují sporadicky a neúmyslně. V plnění zvolených programů zacházení a v dosahování stanovených cílů mají dílčí rezervy.

Třetí skupina vnitřní diferenciaci:

Odsouzení, kteří se chovají a jednají v rozporu s vnitřním řádem věznice, neplní své povinnosti, neplní nebo odmítají plnění programu zacházení.

5.2.1 Motivační činitelé vnitřní diferenciaci

Motivační činitelé vnitřní diferenciaci tvoří ucelený systém pozitivní motivace odsouzených v jednotlivých skupinách diferenciaci s účelem jejich podněcování k úsilí a vytváření si podmínek pro zařazení do vyšší skupiny vnitřní diferenciaci.

Motivační činitelé I.diferenciační skupiny:

- a) možnost podání návrhu ředitele věznice k podmíněnému propuštění nebo připojení se k žádosti.
- b) možnost podání návrhu ředitele věznice na přeřazení do věznice mírnějšího typu.
- c) možnost uskutečnění návštěvy bez dohledu zaměstnance věznice.
- d) možnost povolení volného pohybu ředitelem věznice uvnitř věznice při plnění pracovních úkolů.
- e) možnost využívání rozšířené nabídky soutěžních, kulturních, sportovních akcí.
- f) možnost sledování televizních programů v rámci osobního volna.

Motivační činitelé II diferenciační skupiny:

- a) možnost podání návrhu ředitele na přeřazení do věznice mírnějšího typu, nebo připojení se k žádosti.
- b) možnost povolení volného pohybu ředitelem věznice uvnitř věznice při plnění pracovních úkolů.
- c) výjimečná možnost většího počtu osob při návštěvě.

Motivační činitelé III.diferenciační skupiny:

- a) zpravidla se neumožňuje větší počet osob při návštěvě
- b) možnost sledování televizních programů v rámci osobního volna dle týdenních přehledů programů, maximálně do ukončení hlavního večerního programu.

Na oddíle bezdrogové zóny ve Věznici Horní Slavkov je v současné době zařazeno v první diferenční skupině 6 odsouzených, ve druhé skupině 24 odsouzených. Odsouzený, zařazený ve třetí skupině, se na tomto oddíle v současné době nevyskytuje.

Základem pro odstranění problému jako celku je přeměna hodnotové stupnice odsouzeného, dále naučení nových způsobů chování a reagování aplikací, vhodně zvoleného programu zacházení. Skladba je postavena na částech tvořených specialisty (pracovní oblast, speciálně výchovné aktivity, speciální výchovné postupy). Další část programu zacházení je tvořena na pozitivních vlastnostech a zájmech odsouzeného (zájmové aktivity, oblast utváření vnějších vztahů).

5.2.2 Oblasti programu zacházení

Pracovní	pracovní zařazení, práce pro věznici, pracovní terapie
Vzdělávání	všeobecné, základní, střední všeobecné, odborné
Speciálně výchovné postupy	terapie, sociálně právní poradenství
Zájmové aktivity	skupinové, individuální, sport
Utváření vnějších vztahů	sociální vztahy (korespondence, návštěvy), stav pohledávek, doklady, dokumenty

5.2.3 Doporučení a vyhodnocení programu zacházení

Vést odsouzeného k abstinenci veškerých psychotropních látek v průběhu výkonu trestu. Naučit ho adekvátním reakcím na zátěžové situace. Tím si vytvářet podmínky pro bezproblémový výkon trestu.

V programu zacházení doporučuji v oblasti pracovních aktivit získání a udržení pracovního zařazení, nebo se aktivně podílet na brigádách pro věznici. V případě pracovního zařazení se také podílet na splácení rostoucích dluhů v průběhu výkonu trestu.

Formou speciálně výchovných aktivit doporučuji se podílet na odstraňování náznaků abstinenciho syndromu a to formou agresivity vůči okolí. Využívat preventivně služeb a rad specialistů, jak se vyrovnat a bojovat s náznaky agrese ve vzniklých zátěžových situacích, které odsouzeného po dobu výkonu trestu provází.

V oblasti zájmových aktivit je třeba čerpat z pozitivních vlastností a zájmů odsouzeného. Dle vstupního pohovoru ho doporučuji zapojit do sportovního kroužku, jako skupinové zájmové aktivity. V oblasti individuálních zájmových aktivit doporučuji klienta zapojit do truhlářského a hudebního kroužku, jako druhu pasivní relaxace. V oblasti utváření vnějších vztahů doporučuji udržení sociálního kontaktu se svou rodinou, formou korespondence a návštěv.

Jak již bylo uvedeno, každé tři měsíce je odsouzený informován o plnění či neplnění stanoveného programu zacházení. Jako příklad uvádím čtvrtletní hodnocení odsouzeného, který je ubytován na oddíle bezdrogové zóny Věznice Horní Slavkov:

Odsouzený je nadále ubytován na oddíle mladých odsouzených s výrazným pozitivním přístupem k výkonu trestu odnětí svobody, bezdrogová zóna. Na oddíle se zapojuje do prací prospěšných pro oddíl. Je pracovní zařazen na pracovišti vnitřního provozu, sklad intendantu. Po pracovní stránce o něm nejsou známy negativní poznatky. V kolektivu odsouzených se negativně neprojevuje ani neprosazuje. Konfliktní situace nevyhledává ani je nevyvolává. V průběhu sledovaného období však také došlo ze strany odsouzeného k negativním poznatkům. Za sledované období byl 1x kázeňsky odměněn, trestán nebyl. Styk udržuje formou korespondence, sporadickými návštěvami. Do budoucna doporučuji vyvarovat se takovému jednání, které by bylo v rozporu se zákonem výkonu trestu odnětí svobody a vnitřním řádem věznice.

Každé čtvrtletní hodnocení se skládá ze dvou částí. První část tvoří výše uvedené hodnocení a druhou část heslovité vyhodnocení plnění programu zacházení.

PŘÍKLAD:

Hlavní cíl bezproblémový výkon trestu – zde se uvádí například aktuální stav počtu kázeňských odměn a trestů odsouzeného.

Bod č.1 – pracovní aktivity – plněno, zařazen na pracovišti vnitřního provozu- sklad intendantu

Bod č.3 – speciálně výchovné aktivity – hodnotí se aktuální psychický stav, snaha bojovat s agresivitou.

Bod č.4 – zájmové aktivity – hodnotí se zde individuální přístup odsouzeného k plnění tohoto bodu. Jeho zájem a vlastní aktivita a iniciativa jsou zde prioritní. Také záleží na nabídce kroužků.

Bod č.5 – oblast utváření vnějších vztahů – udržování kontaktu se svou rodinou. Oblast je plněna korespondenčně a sporadickými návštěvami.

Každý odsouzený je se svým hodnocením seznámen jednotlivě, nikdy ve skupině ostatních odsouzených. Po seznámení s hodnocením probíhá diskuse, při které je odsouzenému poskytnuta možnost na vyjádření ke zpracovávanému hodnocení. Vychovatel by měl odsouzeného informovat o rezervách v plnění programu zacházení. V opačném případě není na obtíž odsouzeného pochválit a tím mu dodat aktivitu v dalším plnění. Souhlas s hodnocením potvrzuje odsouzený svým podpisem.

Občas také nastává situace, kdy odsouzený své hodnocení odmítá podepsat. A to i v případě, že se jedná o hodnocení pozitivní. Odsouzený prostě jedná opozičně, se snahou nespolupracovat. V takovém případě se na něj hledí, že byl s hodnocením seznámen, z neudaného důvodu odmítá podepsat. V takovém případě je důležité provést zápis do osobní karty.

Společně se zpracováváním hodnocení bývá zpravidla realizován postup ve vnitřní diferenciaci. Na základě návrhu vychovatele dochází ke schválení, odbornou komisí, nové vnitřní diferenciaci pro odsouzeného. Členy odborné komise jsou vychovatel, speciální pedagog, sociální pracovník, psycholog. Po jejich doporučení schvaluje skupinu vnitřní diferenciaci vedoucí oddělení výkonu trestu.

5.2.4 Statut sociálního pracovníka

- 1) podílí se na vytváření koncepce zacházení s odsouzenými, programů zacházení a na zpracování návrhu vnitřní diferenciaci odsouzených
- 2) zpracovává sociální anamnézu, sociální diagnózu a doporučení k programu zacházení
- 3) osobně vede nejméně jednu průběžnou aktivitu programu zacházení a to převážně v oblastech skupinového sociálního poradenství a v oblastech zájmových aktivit vedoucích k získání sociálních dovedností odsouzených, zajišťuje sociálněprávní poradenství
- 4) navazuje potřebné kontakty s blízkými osobami svěřených odsouzených, podílí se na řešení sociálních problémů
- 5) spolupodílí se na zjišťování násilí a ponižování lidské důstojnosti mezi odsouzenými. Na základě rozboru těchto sociálně patologických jevů navrhuje účinná opatření, vedoucí k nápravě a prevenci
- 6) podílí se na výběru odsouzených k zařazení do práce a vzdělávání, zpracování hodnocení na odsouzené.

5.2.5 Statut speciálního pedagoga

- 1) má přehled o aktuální situaci na ubytovně a v jednotlivých oddílech. Dále o stavu realizace opatření směřujících k účelu výkonu trestu odnětí svobody
- 2) ujednocuje způsoby realizace stanovených opatření k plnění norem, normativů a pokynů upravujících výkon trestu odnětí svobody
- 3) prosazuje pedagogické principy a zásady ve výchovném ovlivňování, s důrazem na uplatňování kázeňské pravomoci, individuálně výchovnou práci se skupinami odsouzených
- 4) zpracovává doporučení k programu zacházení, zpracovává pedagogickou anamnézu
- 5) podílí se na výběru odsouzených k zařazení na oddíl bezdrogové zóny

Dle názoru autora práce, výše uvedené body patří mezi nejdůležitější povinnosti speciálního pedagoga. Pedagogický pracovník má samozřejmě i jiné pracovní povinnosti. Tyto a další jiné jsou uvedeny v příloze č.5 bakalářské práce.

6. Praktická část

6.1 Předpoklady a cíle výzkumu

Při provádění empirického šetření ve Věznici Horní Slavkov u skupiny 30 odsouzených za § 187, 188, 188a, tr.zákona, formou anonymního dotazníku, který byl za tímto účelem sestaven a zpracován. Dotazník byl zpracován v srpnu a září 2005.

6.2 Potvrzení hypotéz

Předpoklady:

- 1) na oddíle bezdrogové zóny je více jak 50% odsouzených, kteří mají zkušenost s drogou
- 2) odsouzení nejvíce preferují stimulační drogy (Pervitin)

6.3 Průběh průzkumu – vyhodnocení otázek č.1 – 24.

Metody:

- nestandardizovaný dotazník
- studium spisové dokumentace

DOTAZNÍK

Otázka č.1 Kolik je Vám let?

Na tuto otázku odpovědělo 29 odsouzených z 30 dotázaných. Po zpracování odpovědí bylo zjištěno, že průměrný věk této skupiny, odsouzených zařazených na oddíle bezdrogové zóny je 32,6 let.

Otázka č.2 Jaké je Vaše vzdělání?

Vysokoškolské	středoškolské s maturitou	vyučení v oboru
Nedokončená střední škola	nedokončená učňovská škola	základní škola, počet tříd
Zvláštní škola, počet tříd		

Na tuto otázku odpovědělo 30 respondentů s následující odpovědí

3,35 %	odsouzených	- úplné středoškolské vzdělání	(1 odsouzený)
63,33 %	odsouzených	- vyučení v oboru	(19 odsouzených)
3,33 %	odsouzených	- nedokončená střední škola	(1 odsouzený)
23,33 %	odsouzených	- nedokončené střední učiliště	(7 odsouzených)
6,66 %	odsouzených	- základní vzdělání	(2 odsouzení)

Otázka č.3 Jako dítě a dospívající:

- dopouštěl jste se záškoláctví ?
- měl jste sníženou známku z chování ?
- žil jste po nějakou dobu v partě vrstevníků, kde se pil alkohol a konzumovaly drogy ?

Na otázku č.3a odpovědělo 25 respondentů ze 30 dotázaných, 5 respondentů neodpovědělo vůbec. **40 %** (10) respondentů uvedlo, že se dopouštělo záškoláctví, u **60 %** (15) respondentů k tomuto negativnímu jevu nedocházelo.

Na otázku č.3b odpovědělo z celkového počtu 30 dotázaných – 26 respondentů, 4 neodpověděli. **32,7 %** (9) uvedlo, že měli sníženou známku z chování. **67,3 %** (17) tuto skutečnost nepřipustilo.

U otázky 3c z celkového počtu 30 dotazovaných odpovědělo 25 respondentů. Z toho jich 32 % (8) připustilo, že po nějakou dobu žili v partě vrstevníků, kde se pil alkohol a konzumovaly drogy, 68 % (17) respondentů na tuto otázku odpovědělo NE.

TABULKA č.3: záškoláctví, snížená známka z chování, život v partě u odsouzených na oddíle bezdrogové zóny. (otázka č.3)

	záškoláctví	snížená známka z chování	život v partě
ANO	40% (10)	32,7% (9)	32% (8)
NE	60% (15)	67,3% (17)	68% (17)
CELKEM	25	26	25

Otázka č.4 Kdy jste začal brát drogy, uveďte věk ?

U této otázky ze 30 dotazovaných odpovědělo 18 respondentů a jejich věk je 24 let. Zbývající svůj věk neuvedli. Alarmující je skutečnost, že první zkušenost s drogou mnozí z dotazovaných přiznávají v 15 letech.

Otázka č.5 Uveďte s jakými drogami máte zkušenost

a) Toulén	b) Marihuana	g) Hašiš
c) LSD	d) Extáze	h) Rohypnol
e) Pervitin	f) Kokain	i) Jiné, uveďte jaké

Z celkového počtu 30 dotázaných na tuto otázku odpovědělo 21 respondentů, kteří při svých odpovědích uvedli celkem 71 položek a jednotlivých druhů drog se kterými měli zkušenosti a které užívali. Na prvním místě s celkovým počtem 18 odpovědí (85,7%) se umístila droga č.1 na našem současném drogovém trhu: **PERVITIN**.

Na druhém místě je **MARIHUANA** s celkovým počtem 13 odpovědí (61,9%).

Na třetím místě se umístilo užívání jiných drog. S celkovým počtem 8 odpovědí (38%) a to především: **HEROIN, BRAUN, KODEIN**.

Na místě čtvrtém s celkovým počtem 5 odpovědí (23,8%) :**ROHYPNOL**.

Na pátém místě s celkovým počtem 4 odpovědí u každého jednotlivého (19,04%) celkem. Těmito drogami jsou: **LSD, HAŠIS, KOKAIN**.

Na šestém místě **TOULEN**. Tato droga získala jednu odpověď.(4,76%)

TABULKA č.4 : Vyhodnocení užívání jmenovaných drog u odsouzených, zařazených na oddíle bezdrogové zóny. (otázka č.5)

Název drogy	Počet odpovědí	Procenta
PERVITIN	18	85,70 %
MARIHUANA	13	61,90 %
HEROIN, BRAUN, KODEIN	8	38,00 %
ROHYPNOL	5	23,80 %
LSD, HAŠIŠ, KOKAIN	4	19,04 %
TOULEN	1	4,76 %

Otázka č.6 Jak často jste bral drogu?

- a) 1x měsíčně d) vícekrát týdně
- b) 2x měsíčně e) příležitostně
- c) 1x týdně f) občas s větším časovým odstupem

Na tuto otázku odpovědělo 21 respondentů.

47,62 % dotázaných ve svých odpovědích uvedlo, že drogy užívali vícekrát týdně. (10)

14,29 % respondentů uvedlo, že drogu brali 1x týdně.(3)

Zbývající respondenti odpověděli následující skutečnosti: **9,52 %** brali drogy 2x měsíčně, zároveň příležitostně, občas s větším časovým odstupem. (2)

Je nutné poukázat na skupinku 10 respondentů (**47,62 %**), kteří doznali to, že drogy užívali vícekrát týdně. Pokud si uvědomíme skutečnost, že drogy, které užívali (**PERVITIN, MARIHUANA, HEROIN, BRAUN**), snadno pochopíme, že právě tato skupinka respondentů byla, nebo doposud je drogově závislá. Ve výkonu vazby nebo na počátku výkonu trestu museli prožít a absolvovat abstinenční a detoxikační stav. V současné době takovou nutkavou závislost na drogách nepociťují, proto možná většina z nich uvažuje a věří, že drogová závislost je kontrolovatelná a že s drogou mohou přestat.

TABULKA č.5 : Vyhodnocení četnosti zneužívání drogy vyjádřená v procentech u odsouzených, zařazených na oddíle bezdrogové zóny. (otázka č.6)

Četnost zneužívání drog	procenta	počet odsouzených
vícekrát týdně	47,62 %	10
1x týdně	14,29 %	3
2x měsíčně	9,52 %	2
příležitostně	9,52 %	2
občas, větší časový odstup	9,52 %	2
1x měsíčně	9,52 %	2

Otázka č.7 Jakým způsobem jste získal prostředky na drogy

- a) z kapesného od rodičů
- b) majetkovou trestnou činností
- c) distribucí drog
- d) jiným způsobem, uveďte jakým

Na tuto otázku odpovědělo 22 respondentů. Odpovědi vypadají následovně:

50% respondentů uvedlo, že finanční prostředky na drogu získávalo jiným způsobem především od kamarádů zdarma, výrobou drog, prací v zahraničí. (11 odsouzených)

31,82% uvedlo, že prostředky získávalo distribucí drog. (7 odsouzených)

9,09 % majetkovou trestnou činností. (2 odsouzení)

9,09 % z kapesného od rodičů, případně příbuzných. (2 odsouzení)

TABULKA č.6: Způsob získávání prostředků na drogy. (otázka č.7)

způsob	procenta	počet odsouzených
kapesné od rodičů	9,09 %	2
majetková trestná činnost	9,09 %	2
distribuce drog	31,82 %	7
jiný způsob	50 %	11
CELKEM	100 %	22

Otázka č.8 Cítíte se na drogách závislým ?

ANO – NE

Na tuto otázku odpovědělo 25 respondentů. 20 respondentů (80%) uvedlo, že necítí svoji závislost na drogách. 5 respondentů (20%) uvedlo, že má pocit závislosti na drogách. Právě této skupině odsouzených, která pociťuje drogovou závislost, musí být věnována zvýšená pozornost ze strany zaměstnanců věznice (vychovatel, pedagog, psycholog, lékař). Nejlepším řešením v této situaci by byl odborný pohovor se skupinou a terapeutické sezení, kde by byly zjištěny příčiny a kořeny závislosti, jejich případné rozřešení a vypracování individuálního programu práce s jedincem.

TABULKA č.7: Závislost na drogách u odsouzených bezdrogové zóny. (otázka č.8)

	Procenta	Počet odsouzených
ANO	20 %	5
NE	80 %	20
CELKEM	100 %	25

Otázka č.9 Máte uloženo protidrogové léčení?

ANO – NE

Na tuto otázku odpovědělo 24 respondentů. V tomto případě pozitivně odpovědělo pouze 4,1% (1 respondent). Zbývajících 95,9% (23 dotazovaných) odpovědi bylo negativních.

TABULKA č.8: Protidrogové léčení u odsouzených bezdrogové zóny. (otázka č.9)

	Procenta	Počet odsouzených
ANO	4,1 %	1
NE	95,9 %	23
CELKEM	100 %	24

Otázka č.10 Vykonal jste v minulosti protidrogové léčení?

ANO – NE

Na tuto otázku z celého počtu 30 dotázaných odpovědělo pouze 24 respondentů. Tito ve svých odpovědích uvedli: **12,5%** (3) odpověděli, že ve své minulosti vykonali protidrogové léčení, zbývajících **87,5%** (21) odpovědí bylo negativních. Z těchto odpovědí je vidno, že u **12,5 %** (3 respondenti) předcházející protidrogové léčení selhalo nebo se minulo účinkem. Právě zde je patrný velký předpoklad vzniku recidivy.

TABULKA č.9: Vykonání protidrogového léčení u odsouzených bezdrogové zóny, v minulosti. (otázka č.10)

	Procenta	Počet odsouzených
ANO	12,5 %	3
NE	87,5 %	21
CELKEM	100 %	24

Otázka č.11 Přihlásil byste se na protidrogové léčení?

ANO – NE

Na tuto otázku odpovědělo 22 respondentů. Odpovědi byly následující: **36,36%** (8) respondentů ve svých odpovědích uvedlo, že by se na dobrovolnou protidrogovou léčbu přihlásili. Zbývajících **63,64** (14) respondentů tuto možnost nepřipouští z těchto důvodů:

- strach z doznání
- neuvědomování hrozícího nebezpečí se závislosti na drogách
- obavy z dalšího případného trestu

TABULKA č.10: Postoj odsouzených bezdrogové zóny k nástupu do protidrogového léčení. (otázka č.11)

	Procenta	Počet odsouzených
ANO	36,36 %	8
NE	63,64 %	14
CELKEM	100 %	22

Otázka č.12 Jaké jsou Vaše záliby, zájmy?

Na tuto otázku odpovědělo z celkového počtu 30 dotázaných, 24 respondentů – **80%**. Mezi svými zájmy a zálibami uvedli sport, četbu, hudbu, motorismus, modelářství. Zbýlých 6 respondentů (**20%**) na tuto otázku vůbec neodpovědělo. Lze proto usuzovat, že droga je zaměstnávala natolik, že neměli čas na své zájmy.

Otázka č.13 Jaký máte cíl po vykonání uloženého trestu odnětí svobody?

Na tuto otázku odpovědělo 23 respondentů (**77 %**) z dotazovaných 30. Ve svých odpovědích většina dotázaných uvedla, že za svůj cíl považuje řádné zařazení se do společenského života, návrat k rodině, začít nový život.

Otázka č.14 Považujete svůj nynější trest za spravedlivý?

ANO-NE

Ze 30 dotázaných odpovědělo 27 respondentů. Ve svých odpovědích uvedlo **59,26%** respondentů, že svůj trest považuje za spravedlivý (16 odsouzených). Proto svým chováním a jednáním plní stanovený program zacházení a snaží se o vytvoření podmínek k podmíněnému propuštění. Zbývajících **40,74%** respondentů odpovědělo, že svůj nynější trest pro ně není spravedlivý (11 odsouzených). Během výkonu trestu dochází u této skupinky odsouzených k porušování kázně a pořádku, nedodržování zákona výkonu trestu odnětí svobody, odmítání spolupráce s personálem věznice.

Otázka č.15 Jste schopen sám bez cizí pomoci abstinovat bez drog?

ANO-NE

Na tuto otázku z 30 dotázaných odpovědělo 26 respondentů. Ve svých odpovědích **69,23 %** (18) uvedlo, že sami dokážou bez cizí pomoci abstinovat bez drog. Zbývajících **30,77 %** (8) odpovědělo, že sami bez pomoci a podpory okolí abstinovat nedokážou.

Proto by bylo vhodné každému jedinci v průběhu výkonu trestu odnětí svobody stanovit cíle a najít s ním patřičné řešení. Jaké důvody ho vlastně vedly, aby přestal drogy užívat? Bylo to jen z důvodu detoxikace? Aby se vyrovnal se současným stavem anebo je skutečným cílem dlouhodobá abstinence?

TABULKA č.11: Schopnost abstinence u odsouzených bezdrogové zóny. (otázka č.15)

	Procenta	Počet odsouzených
ANO	69,23 %	18
NE	30,77 %	8
CELKEM	100 %	26

Otázka č.16 Jaký způsob aplikace drogy preferujete?

Na tuto otázku odpovědělo 30 respondentů. Tito uvedli odpovědi, ze kterých lze vyhodnotit následující skutečnosti.

Na prvním místě se umístilo čichání drogy, které uvedlo **40%**- 12 odsouzených. Na druhém místě se umístilo vpichování, které uvedlo **20%** - 6 odsouzených. Na místě třetím kouření, ke kterému se doznalo **17%** - 5 respondentů. K polykání drogy se doznalo **13%** - 4 odsouzení, toto užívání se umístilo jako čtvrté. Na posledním, pátém místě, byla vyhodnocena kombinace drog a to **10%** - 3 odsouzení.

TABULKA č.12 : Způsob aplikace drogy u respondentů zařazených na oddíle bezdrogové zóny. (otázka č.16)

DRUH APLIKACE	Počet odsouzených	Procenta
ČICHÁNÍ	12	40 %
VPICHY	6	20 %
KOUŘENÍ	5	17 %
POLYKÁNÍ	4	13 %
KOMBINACE	3	10 %
CELKEM	30	100 %

Otázka č.17 Mělo užívání drogy vliv na Vaši trestnou činnost?

ANO - NE

Tato otázka byla vyhodnocována pomocí analýzy spisových dokumentů, osobní karty odsouzeného. Byly zjištěny následující skutečnosti.

Na oddíle bezdrogové zóny je zařazeno **85%** (26) odsouzených, kteří byli odsouzeni za trestnou činnost v souvislosti a důsledku užívání drog. Dalších **8%** (2), jsou odsouzení, kteří vykonávají trest odnětí svobody za jinou trestnou činnost. Zbývajících **7%** (2) tvoří odsouzení, kteří splňují zařazení do bezdrogové zóny tím, že jsou ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé. Jejich trestná činnost nemá souvislost se zneužitím drogy.

TABULKA č.13 : Trestná činnost na oddíle bezdrogové zóny (otázka č.17)

Druh trestné činnosti	Procenta	Počet odsouzených
Drogová trestná činnost	85 %	26
Ostatní	15 %	4
CELKEM	100 %	30

POZNÁMKA: (Autor práce by se chtěl pozastavit u největší skupiny odsouzených. Při analýze osobních karet zjistil alarmující skutečnost a to snižující se věk odsouzeného, závislého na drogách. Větší podíl této skupiny tvoří násilná trestná činnost. V této souvislosti přichází na řadu otázka, co je všechno schopen udělat mladý člověk pro získání drogy?!)

Otázka č.18 Máte partnerku?

ANO-NE

Otázka č.19 Užívá Vaše partnerka drogy?

ANO-NE

V těchto otázkách se zjišťovaly skutečnosti, zda mají respondenti partnerku a zda je závislá na drogách.

Ze zjištěných údajů vyplynulo, že 25 dotázaných má partnerku, z toho 7 jich drogu užívá (3 občas), 18 drogu vůbec neužívá.

Zbytek (5) odsouzených uvedl, že se s partnerkou rozešel v důsledku výkonu trestu anebo partnerku vůbec nemělo ani před nástupem výkonu trestu.

TABULKA č.14: Odsouzení bezdrogové zóny, kteří mají (nemají) partnerku. Partnerka je (není) uživatel drog. (otázka č.18, 19)

	Partnerka	uživatel, neuživatel
ANO	25	7 užívá
NE	5	18 neužívá

Otázka č.20 Máte na svobodě kamarády narkomany?

ANO-NE

Na tuto otázku odpovědělo 30 respondentů, kteří ve svých odpovědích uvedli:

5	uvedlo, že mají přátele, kteří venku užívají drogy	(17 %)
18	uvedlo kamarády, kteří venku drogy neužívají	(60 %)
7	uvedlo, že neví o skutečnosti, že by někdo ze známých drogy užíval	(23 %)

TABULKA č.15: Počty odsouzených, kteří mají na svobodě kamarády narkomany. (otázka č.20)

	Počet odsouzených	Procenta
ANO	5	17 %
NE	18	60 %
NEVÍ	7	23 %
CELKEM	30	100 %

Otázka č.21 Máte nějaké psychické problémy? Uveďte jaké.

Na tuto otázku odpovědělo opět všech 30 odsouzených, zařazených na oddíle bezdrogové zóny.

Z toho: **30%** uvádí, že si nejsou vědomi nějakých psychických problémů, nebo si je nepřipouští (9 odsouzených). Dalších **40%** dotázaných uvedlo, že jejich psychické problémy souvisí s realitou výkonu trestu odnětí svobody (12 odsouzených). Mají tím na mysli hlavně spoluodsouzené a jejich chování. Posledních **30%** uvedlo, že jejich psychické problémy souvisí s nucenou abstinencí drogy (9 odsouzených).

TABULKA č.16 : Psychické problémy dotazovaných odsouzených na oddíle bezdrogové zóny.
(otázka č.21)

NUCENÁ ABSTINENCE	30 %	9 odsouzených
JINÉ	40 %	12 odsouzených
NEMÁ	30 %	9 odsouzených
CELKEM	100 %	30 odsouzených

POZNÁMKA: (Autor práce by se chtěl pozastavit nad skupinou **40 %** (12 odsouzených), kteří ve svých odpovědích uvedli, že jejich psychické problémy souvisí s realitou výkonu trestu, konkrétně problémy s ostatními odsouzenými. Je možno uvážit, že pro tyto odsouzené není problém v ostatních odsouzených, ale hlavně v nich samotných. Problémy této uvedené skupiny mohou vycházet z nucené abstinence drogy.)

Otázka č.22 Myslíte si, že drogy a psychické problémy spolu souvisejí? **ANO-NE**

TABULKA č.17: Psychické problémy v souvislosti s drogami u odsouzených na bezdrogové zóně. (otázka č.22)

	Procenta	Počet odsouzených
ANO	65 %	19
NE	35 %	11
CELKEM	100 %	30

Na tuto otázku odpovědělo všech 30 dotázaných. Z tabulky je zřejmé, že **65%** (19 odsouzených) uvádí, že psychické problémy a drogy spolu souvisejí. Dalších **35%** (11 odsouzených) naopak uvedlo, že tomu tak není.

Z tohoto je zřejmé, že u většího počtu odsouzených jsou tyto subjektivně udávané psychické problémy zapříčiněny zneužíváním drogy. Tedy nynějším nuceným abstinováním, či značně omezenou možností zneužívání drog, nebo jejich náhražek. A i když tito odsouzení sami přiznávají, že tyto problémy mají, už si nepřiznají, či nechtějí přiznat, že by tyto psychické problémy mohly souviset se zneužíváním drog. A proto mohou své potíže přikládat jiným okolnostem.

Otázka č.23 Zlepšila se Vaše fyzická kondice po přijetí do věznice?

ANO-NE

Dle výsledků, po zpracování této otázky bylo zjištěno, že zlepšení svého fyzického stavu připouští 8 (27%) dotázaných. Zbytek respondentů (22), zlepšení fyzické kondice neeviduje. Z celkového počtu odsouzených na oddíle bezdrogové zóny tento počet činí 73 %.

TABULKA č.18 : Zlepšení fyzické kondice po přijetí do věznice. (otázka č.23)

	Počet odsouzených	Procenta
ANO	8	27 %
NE	22	73 %
CELKEM	30	100 %

Skupina 8 odsouzených připouští, že fyzická kondice se jim zlepšila hlavně díky těmto faktorům:

- a) plnění programu zacházení (sportovní kroužek)
- b) změna životosprávy(např.pravidelný přísun stravy)
- c) výhody z pracovního zařazení – na oddíle bezdrogové zóny je k dispozici kvalitně vybavená posilovna. Podmínkou užívání posilovny je pracovní zařazení na pracovištích ve věznici (soukromé subjekty, středisko hospodářské činnosti, pracoviště vnitřní režie)

Zbývající skupina respondentů lze rozdělit na několik podskupin:

- odsouzení nevyužívají aktivně svůj volný čas (sport)
- nejsou pracovníně zařazení (posilovna)
- při pobytu na svobodě aktivně trávili svůj volný čas

Otázka č.24 Měl jste v době před výkonem trestu zdravotní problémy související se zneužíváním drog? **ANO - NE**

TABULKA č.19 : Zdravotní potíže odsouzených bezdrogové zóny, před výkonem trestu odnětí svobody. (otázka č.24)

	ANO		NE		CELKEM	
	procenta	počet	procenta	počet	procenta	počet
uživatelé	33%	<i>10</i>	52 %	<i>16</i>	85 %	<i>26</i>
neuživatelé	7 %	<i>2</i>	8 %	<i>2</i>	15 %	<i>4</i>
CELKEM	40%	<i>12</i>	60 %	<i>18</i>	100 %	<i>30</i>

Z tabulky je možno vyčíst následující údaje: **33%** (10) uživatelů drog doznalo skutečnost, že před výkonem trestu mělo subjektivní nebo objektivní potíže, **52%** (16) naopak tuto alternativu vyloučilo.

Na oddíle bezdrogové zóny nejsou zařazeni pouze odsouzení, kteří by měli před výkonem trestu větší nebo menší zkušenost s drogou. Tito odpověděli následovně: **7%** (2) neuživatelů mělo zdravotní potíže, **8%** nemělo zdravotní potíže před výkonem trestu. (2)

6.4 Ověření výsledků ve spisové dokumentaci

Při ověřování výsledků, které byly získány po zpracování dotazníku se nevyskytly oproti těmto výsledkům závažnější rozdíly.

Mezi nejpodstatnější rozdíl patřil počet odsouzených, kterým bylo nařízeno v souvislosti s nynějším výkonem trestu odnětí svobody protidrogové léčení. Zatímco z výsledků po zpracování **otázky č.9** vyplynulo, že nařízené léčení po ukončení výkonu trestu odnětí svobody má 1 odsouzený, při zkoumání spisové dokumentace bylo zjištěno, že toto léčení mají po výkonu tretu nařízené 3 odsouzení.

Tento rozdíl však mohl vzniknout tím, že někdo z odsouzených tuto skutečnost úmyslně zamlčel, anebo tím, že tato skutečnost nebyla vyplněna u jednoho z odsouzených, který v té době nebyl přítomen ve věznici, například z důvodu dálkové eskorty.

Při studii spisové dokumentace nebyly jinak nalezeny nijak závažné rozdíly. Zdá se, že odsouzení zařazení na oddíle bezdrogové zóny přistupovali k vyplňování dotazníků zodpovědně.

6.5 Interpretace výsledků

Z provedeného výzkumu vyplynula následující zjištění:

- užívání drog je sociální problém, protože se jedná o jev rozšířený, který se objevuje ve stále větším měřítku. Jak vyplynulo z výzkumu, ze **100%** (30) respondentů, zařazených na bezdrogové zóně ve Věznici Horní Slavkov je **85% (26)** uživatelů a **15% ne uživatelé (4)**.
- potvrzuje se také, že s drogou začínají experimentovat čím dál tím mladší věkové skupiny. Ještě více alarmující je skutečnost násilné trestné činnosti v souvislosti se získáním drogy nebo pod jejím vlivem. Dá se tedy předpokládat, že pokud nezačne probíhat účinný boj proti užívání drog, věková hranice odsouzeného se bude neustále snižovat.

6.6 Potvrzení předpokladů

Komentář k ověření stanovených předpokladů.

Jak již bylo uvedeno na začátku praktické části, provedením výzkumu bylo potvrzení nebo vyvrácení předpokladů:

- 1) Na oddíle bezdrogové zóny Věznice Horní Slavkov je více jak 50% odsouzených, kteří mají zkušenosti s drogou
- 2) Odsouzení nejvíce preferují stimulační drogy (Pervitin)

6.6.1 Komentář k prvnímu předpokladu

Autor práce předpokládal, že na oddíle bezdrogové zóny Věznice Horní Slavkov je ubytováno více jak 50% odsouzených, kteří mají nějakou zkušenost s drogou.

Jak vyplývá ze zpracovaných dat odpovědí respondentů na otázku č.17 (tabulka č.13, strana 50), zkušenost s drogou doznává 85% odsouzených, ubytovaných na tomto oddíle. Dalších 8% tvoří odsouzení, kteří vykonávají trest odnětí svobody za jinou trestnou činnost. Zbylých 7% tvoří skupinu odsouzených, kteří splňují zařazení na oddíl bezdrogové zóny tím, že jsou ve výkonu trestu poprvé. Jejich trestná činnost nemá souvislost se zneužitím drogy.

Z těchto údajů je patrné, že se předpoklad nejen potvrdil, ale také předčil úsudek. Stanovená hranice 50% byla svými 85% překročena o 35 %.

6.6.2 Komentář k druhému předpokladu

Ke zhodnocení této hypotézy nám odpověď poskytne otázka č.5 (tabulka č.4, strany 43, 44)

Z celkového počtu 30 dotázaných, na tuto otázku odpovědělo 21 respondentů. **Pervitin** se umístil jako první droga mezi užívanými (**18 respondentů**). Tím vlastně potvrdila postavení drogy číslo 1 na drogovém trhu v České republice.

Na druhém místě se umístila **Marihuana** s celkovým počtem **13 odpovědí**. Na místě třetím **Heroin, Braun, Kodein** – **8 odpovědí**. Na čtvrtém místě – **Rohypnol** s počtem **5 odpovědí**. Za ním – **LSD, Hašiš, Kokain**. Tyto uvedli **4 odsouzení**. Nejméně užívanou drogou je **Toulen** s **1 odpovědí**.

Jak je zřejmé dle výsledků výzkumu, předpoklad o tom, že pervitin patří do skupiny nejvíce užívaných drog, se potvrdil.

7. Závěr

Bakalářská práce byla velmi vyčerpávající. Autor práce nespadá do skupiny lidí, která by chápala, nebo dokonce vyhledávala jedince, o kterých tato práce pojednává. Zjistil však, že přinesla mnoho zajímavých informací. Tento fakt je prioritní. Přinesla hlavně poznatky, které bude autor práce moci využít a uplatnit v další práci vychovatele a hlavně ve svém životě. Zejména pak při výchově svých dětí, i když v současné době ještě do kategorie otců nespadá.

Cílem dnešní společnosti a hlavně každého z nás by měla být účinná prevence, která musí začít již u dětí, nejen vlastních, ale také mládeže. Autor práce je toho názoru, jeho výchova je toho důkazem, že náprava situace spočívá v trvalém působení na jedince, zejména v jeho dětském a mladistvém věku. Značné problémy začínají při selhávání výchovné funkce rodiny. Z tohoto důvodu se mladí lidé zařazují do negativních part a gangů. Zde nastávají jejich drogové experimenty, většinou v souvislosti s drogovou činností.

Poté se tito mladí lidé mohou dostat do přeplněných věznic, kde díky velkému počtu odsouzených dochází k nedostatečné diferenciaci. Jedná se zejména o prvotrestané pachatele a pachatele méně závažných trestných činů, u kterých se ještě vyskytuje šance na resocializaci.

Pozornost ve věznicích se věnuje přípravě odsouzeného, stejně tak odsouzeného – toxikomana, na návrat do společnosti. Po propuštění je odsouzenému předána finanční částka na stravu a jízdné do místa bydliště a je mu sděleno, že do tří pracovních dnů se musí nahlásit u své zdravotní pojišťovny.

Tito lidé se však mohou vracet do své staré party a mohou dále zneužívat drogy, páchat nadále trestnou činnost. Přitom by u většiny lidí stačilo, aby změnili prostředí a styl svého života, našli si práci a realizovali se v ní.

Oddíl bezdrogové zóny ve Věznici Horní Slavkov v letošním roce vstupuje do pátého roku své existence. Autor si pokládá za čest být jeho součástí a spolupracovat se specialisty tohoto oddílu. Práce vychovatele na bezdrogové zóně není stereotypní. Komunikace specialistů s odsouzenými by měla probíhat na oboustranné bázi. Autor práce tím má na mysli oboustrannou důvěru.

Odsouzený by se měl naučit svěřovat se svými problémy a specialistu, zvláště pak vychovatel, by se měl naučit co nejlépe situaci vyhodnotit a na problému s odsouzeným spolupracovat. Práce vychovatele tak znamená, pomoci.

Odsouzený je tak veden k tomu, aby převzal osobní odpovědnost za své přestupky i v majoritní společnosti.

8. Seznam použité literatury

Geist,B.: Sociologický slovník, VICTORIA PUBLISHING, Praha, ISBN 80-85605-28-7

Jelínek, J., Sovák, Z.: Trestní zákon a trestní řád, Linde Praha a.s., Právnické nakladatelství a knihkupectví 2002, ISBN 80-7201-366-1

Kalina, K. a kolektiv: Mezioborový glosář z oblasti drog a drogových závislostí. O.S.FILIA NOVA, Praha, ISBN 80-238-8014-4

Presl, J.: Drogová závislost. Může být ohroženo i Vaše dítě? Druhé rozšířené vydání. Edice MEDICA , Praktické rady lékaře, svazek 9. MAXDORF, nakladatelství odborné literatury. ISBN 80-85800-25-X

Sbírka zákonů č.169/1999 ze dne 30.června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

Sochůrek,J.: Vybrané kapitoly ze sociální patologie, II díl. (Sociálně patologické jevy). Studijní texty pro distanční studium, Liberec 2001. ISBN 80-7083-495-1

Šedivý, V., Válková, H.: Lidé, alkohol, drogy. NAŠE VOJSKO, nakladatelství a distribuce knih n.p. K tisku schváleno 5.5.1988. 28-049-88

Časopisy

České vězeňství, číslo 3/2002, Ročník 10, ISSN 1213-9297

České vězeňství, číslo 2/2003, Ročník 11, ISSN 1213-9297

České vězeňství, číslo 3/2003, Ročník 11, ISSN 1213-9297

České vězeňství, číslo 2/2004, Ročník 12, ISSN 1213-9297

Elektronický zdroj informací

[http:// www.drogy.info.cz](http://www.drogy.info.cz)

9. Seznam příloh

Příloha č.1: Provozní řád oddílu bezdrogové zóny ve Věznici Horní Slavkov (text str.32)

Příloha č.2: Návrh na zařazení do oddílu bezdrogové zóny (text str.32)

Příloha č.3: Návrh na vyřazení z oddílu bezdrogové zóny (text str.33)

Příloha č.4: Směrnice vedoucího oddělení výkonu trestu k organizaci a realizaci týmové práce zaměstnanců oddělení výkonu trestu na ubytovnách odsouzených (text str.40)

Příloha č.5: Dotazník pro odsouzené ubytované na oddíle bezdrogové zóny ve Věznici Horní Slavkov (text str.42-54)

Přílohy

Provozní řád oddílu mladých a prvotrestaných odsouzených umístěného v bezdrogové zóně, s výrazným pozitivním přístupem k účelu výkonu trestu odnětí svobody

Pro mladé odsouzené (ve věkové kategorii od 18-ti do 26-ti let) a prvotrestané s výrazným pozitivním přístupem k účelu výkonu trestu umístěného v bezdrogové zóně, je v rámci vnitřní diferenciaci vyčleněn oddíl na ubytovně „C“ s kapacitou maximálně 40 osob.

Účelem je zabezpečit realizaci ustanovení ZVTOS § 7 o odděleném umístění a zacházení s těmito kategoriemi odsouzených a zamezit jim kontakt s návykovými látkami spadajícími pod souhrnný pojem droga.

Cílem je vytvářet u zařazených odsouzených motivační podmínky pro sebevýchovné osobní aktivity, formovat jejich odolnost k zátěžovým situacím a společensky žádoucí náhled na drogu a její zneužívání, posilovat morálně-volní vlastnosti a vybavovat je potřebnou sumou znalostí a dovedností k úspěšnému zařazení do občanského života.

Č l á n e k č . 1

Zařazování odsouzených

1/ Do tohoto oddílu jsou zařazováni odsouzení na základě projednání návrhu v odborné komisi a po schválení vedoucím oddělení výkonu trestu:

- a) Přímo z nástupního oddělení
- b) Ze základního oddílu

2/ Návrh na umístění do tohoto oddílu podává písemnou formou a s odůvodněním:

- a) **vychovatel nástupního oddělení (vychovatel základního oddílu)** - na základě dostupných informací o osobnosti odsouzeného, o projevech chování v době výkonu vazby a době výkonu trestu, případně i předchozích výkonů trestů, při respektování ustanovení příslušných právních norem a nařízení,
- b) **odborní pracovníci OVT (členové odborné komise - speciální pedagog., psycholog, sociální pracovník)** - na základě získaných anamnestických údajů, psychologického vyšetření a odborného posouzení osobnosti odsouzeného při respektování ustanovení příslušných právních norem a nařízení.

3/ Základním východiskem pro podání návrhu na zařazení do tohoto oddílu jsou tato kritéria:

- a) Odsouzený patří do kategorie mladý odsouzený nebo je prvotrestaný
- b) Odsouzený prokázal výrazný pozitivní přístup k účelu výkonu trestu, nebo na základě zpracování komplexní zprávy jsou u něj pro to předpoklady
- c) Odsouzený podal písemnou žádost prostřednictvím stanoveného tiskopisu o zařazení do bezdrogové zóny, jejíž součástí je prohlášení o zavázání se k dobrovolnému respektování pravidel a zásad chování, stanovených v tomto provozním řádu,
- d) Případnému zařazení nebrání stanovené kontraindikace umístění v bezdrogové zóně (NGŘ č. 49/2001 § 3 odst. 5).
- e) U odsouzeného je zpracováno čtvrtletní hodnocení prokazující odpovědné plnění stanoveného programu zacházení a plnění stanovených povinností.

4/ Odsouzený zařazený do oddílu je zejména povinen:

- Podrobit se dobrovolně kontrolám abstinence drog
- Podrobit se dobrovolně odběru tělních tekutin

Č l á n e k č. 2

Vyřazování odsouzených

1/ Odsouzený je z tohoto oddílu vyřazen:

- a) ukončením výkonu trestu odnětí svobody
- b) přeřazením do mírnějšího typu věznice
- c) podmíněným propuštěním
- d) z důvodu nezájmu ze strany odsouzeného na reaktivaci volných vlastností a dovedností
- e) pro hrubé porušení základních norem upravujících VTOS
- f) pro úmyslné neplnění a porušování stanoveného programu zacházení
- g) pro zneužití drogy
- h) pro odmítnutí podrobit se kontrole abstinence
- i) pro odmítnutí podrobit se odběru tělních tekutin

2/ Návrh na vyřazení z důvodů (pod body d, e, f, g, h, i,) podává kmenový vychovatel oddílu písemnou formou s odůvodněním

3/ Podaný návrh je po projednání v odborné komisi předložen VOV k rozhodnutí

4/ V případě vyřazení odsouzeného (pod body d, e, f, g, h, i,) je zpravidla odsouzený zařazen do základního oddílu.

Článek č. 3

Vybavení oddílů a stravování

- 1) Odsouzení jsou ubytováni v celách se standardním vybavením. Na základě dohody se speciálním pedagogem mohou provést estetickou výzdobu cel, chodby a dalších prostorů oddílu.
- 2) Oddíl má samostatnou kulturní místnost, posilovnu, relaxační místnost, dílnu, zájmové místnosti a je vybaven barevným televizním přijímačem, videopřehrávačem, radiopřijímačem, hudebními nástroji.
- 3) Strava, kterou je povinen odebrat osobně na základě předložené stravenky, je vydávána na ubytovně a konzumována na oddíle ve vyčleněném prostoru. Odsouzení jsou povinni pečovat a dbát o čistotu jídelního nádobí, příborů a dodržovat dané hygienické předpisy a normy.
- 4) Vystrojování, koupání, osobní hygiena a zdravotní péče je realizována dle příslušného ustanovení VŘV.

Článek č. 4

Vycházky a návštěvy

- 1) Vycházky jsou prováděny na vycházkovém dvoře pro odsouzené dle stanoveného ČRD pro tento oddíl. V této době a v době osobního volna lze realizovat zájmové a sportovní aktivity po dohodě s vychovatelem (lektorem).
- 2) Návštěvy odsouzených jsou prováděny zpravidla v kulturní místnosti ubytovny ve stanovených termínech.

Článek č. 5

Přehled programu zacházení

- 1/ Odsouzení jsou vedeni k zdravému sebeprosazování, k schopnosti spolupracovat s druhými, k uvážlivé orientaci v hodnotovém systému a k větší míře samostatného rozhodování.
- 2/ Odsouzeným je umožněno zapojit se do činnosti zájmových kroužků a aktivit, které jsou v rámci kroužků ustanoveny.

3/ V závislosti na zájmu a dle potřeb je poskytována poradenská péče, sociálně právní a protidrogové oblasti, individuální psychoterapeutická péče v napomáhání hledání alternativ směřujících ke změně postojů, způsobů chování a řešení interpersonálních vztahů.

4/ V rámci naplňování programových aktivit a uplatňování relaxačních a zájmových činností je realizováno sledování vhodných naučných a relaxačních audiovizuálních programů a besed dle plánů KVP.

5/ Za účelem naplňování poslání oddílu v bezdrogové zóně je každý odsouzený zařazený do tohoto oddílu povinen zúčastňovat se následujících aktivit:

- Nácviku komunikačních dovedností
- Výkladů a besed z oblasti sociálně právní a protidrogové problematiky
- Nácviku řešení mezilidských konfliktů přijatelným způsobem
- Akcí směřujících do utváření a formování sociální dovednosti, dovednosti sebekontrolování a dovednosti odmítání
- Sportovní, zájmová a relaxační činnost je prováděna dle plánu KVP oddílu. Ke sportovnímu využití odsouzení využívají sportovní vybavení oddílu (posilovna, kulečnick, stolní tenis) a hřiště pro odsouzené.

Č l á n e k č. 6

Závěrečné ustanovení

1/ Tento provozní řád oddílu prvotrestaných a mladých odsouzených s výrazným pozitivním přístupem k účelu VTOS konkretizují a upřesňují příslušná ustanovení VRV a ŘVT.

2/ Výjimky v provozu tohoto oddílu povoluje VOVT (případně ŘV)

3/ Tento provozní řád nabývá účinnosti dnem: 1.5.2004.

Věznice Horní Slavkov

Žádost odsouzeného o zařazení do bezdrogové zóny**Jméno a příjmení:****nar.:****z.č.:**

Žádám o zařazení do bezdrogové zóny na ubytovně C. Zavazuji se k dodržování pravidel a zásad chování stanovených v řádu bezdrogové zóny. Prohlašuji, že nebudu užívat psychotropní a jiné návykové látky. Kdykoli se podrobím odběru tělních tekutin či jiné zkoušce na zjištění abstinence.

Dne:**Podpis žadatele:****Vyjádření komise k zařazení odsouzeného:**

Komise:

psycholog

Mgr. F. Sokol doporučuji - nedoporučuji

spec.pedagog

Bc. D. Kuttnerová doporučuji - nedoporučuji

soc.pracovnice

Bc.E. Holinková doporučuji - nedoporučuji

Rozhodnutí komise ze dne :

Komise doporučuje – nedoporučuje zařadit odsouzeného do bezdrogové zóny dnem

schvaluji - neschvaluji

RVS – VOV

mjr. Bc. Jiří Grosman

Datum:**Podpis předsedy komise:****Návrh na vyřazení odsouzeného:**

Důvod vyřazení:

Komise:

psycholog

Mgr. F. Sokol doporučuji - nedoporučuji

spec.pedagog

Bc. D.Kuttnerová doporučuji - nedoporučuji

soc. pracovnice

Bc.E. Holinková doporučuji - nedoporučuji

Rozhodnutí komise ze dne :

Komise doporučuje – nedoporučuje vyřadit odsouzeného z bezdrogové zóny dnem

schvaluji – neschvaluji

RVS – VOV

mjr. Bc. Jiří Grosman

Datum:**Podpis předsedy komise:**

N Á V R H

na zařazení – vyřazení odsouzeného do – z oddílu mladých dospělých a prvotrestaných umístěného v bezdrogové zóně v budově C, 4. patro

z.č.:..... Příjmení a jméno:..... nar.:.....

Do tohoto oddílu jsou zařazeni odsouzení ve věkové kategorii od 18-ti do 26-ti let a prvotrestani odsouzení.

Návrh na umístění podává vychovatel:

- a) z nástupního oddělení
- b) ze základního oddílu

Kritéria pro zařazení do tohoto oddílu jsou:

- a) odsouzený patří do kategorie mladý odsouzený a prvotrestaný bez omezení věku
- b) odsouzený prokázal výrazný pozitivní přístup k účelu výkonu trestu, nebo na základě zpracování komplexní zprávy jsou u něj pro to předpoklady
- c) odsouzený podal písemnou žádost na stanoveném tiskopisu o zařazení do bezdrogové zóny
- d) případnému umístění v bezdrogové zóně nebrání stanovené kontraindikace
- e) u odsouzeného je zpracováno kladné čtvrtletní hodnocení prokazující odpovědné plnění stanoveného programu zacházení

Dne:.....
.....
vychovatel

Odsouzený je z tohoto oddílu vyřazen:

- a) ukončením VTOS
- b) přeřazením do mírnějšího typu věznice
- c) podmíněným propuštěním
- d) z důvodu nezájmu ze strany odsouzeného na reaktivaci volných vlastností a dovedností
- e) pro hrubé porušení základních norem upravujících VTOS
- f) pro úmyslné neplnění a porušování stanoveného programu zacházení
- g) pro zneužití drogy
- h) pro odmítnutí podrobit se kontrole abstinence
- i) pro odmítnutí podrobit se odběru tělních tekutin

Dne:.....
.....
vychovatel

Poznámka:

Součástí tohoto návrhu je písemná žádost odsouzeného o zařazení do bezdrogové zóny.

Směrnice VOVT k organizaci a realizaci týmové práce zaměstnanců OVT na ubytovnách odsouzených.

I.

Účel a poslání výchovných týmů

1. Posláním výchovných týmů je zabezpečit těsnou propojenost a úzkou součinnost členů týmu v dosahování požadované efektivity realizace norem a normativ upravujících VTOS u odsouzených.
2. Účel týmové práce zaměstnanců OVT na ubytovnách odsouzených spočívá zejména :

Prostřednictvím vzájemné součinnosti členů týmu **zajistit :**

- a) dodržování zásad vnitřní bezpečnosti věznice v souladu s ustanovením příslušných nařízení,
- b) nepřetržitý dohled nad činností, způsobech chování a jednání odsouzených a plnění ustanovení vyplývajících ze zákona o VTOS, ŘVT, VŘV, NGŘ, NŘV, nařízení vedení věznice, MP VOVT a úkolů i opatření řídících funkcionářů OVT,
- c) vysoký stupeň kázně a pořádku, požadované způsoby chování odsouzených na ložnicích, ubytovnách, akcích a aktivitách dle VŘV,
- d) důslednou organizovanost činnosti odsouzených dle ČRD, Plánů aktivit programů zacházení a dalších skupinových činností,
- e) jednotné soustavné a důsledné výchovné ovlivňování odsouzených, při dodržování stanovené metodiky, návaznosti, individualizace a vědeckosti,
- f) sběr a přenos informací o chování odsouzených a charakteru jejich přístupu k účelu VTOS,
- g) eliminaci projevů tzv. druhého života vězňů.

II.

Organizační zásady týmové práce

1. Výchovný tým na jednotlivých ubytovnách odsouzených je tvořen :
 - speciálním pedagogem,
 - vychovateli oddílů umístěných na ubytovně,
 - lektory - instruktory vyčleněné pro danou ubytovnu,
 - dozorcí vykonávajícími službu na dané ubytovně.
2. Na činnosti výchovných týmů participují :
 - inspektoři dozorčí služby,
 - psychologové OVT,
 - sociální pracovníci OVT.

3. Vedoucím výchovného týmu je určený speciální pedagog. Z výkonu této funkce mu vyplývají tyto pravomoci :

- Organizovat, řídit činnost vychovatele, metodicky vést lektory a dozorce a kontrolovat činnost členů týmu tak, aby účel a poslání výchovného týmu byl průběžně a nepřetržitě zabezpečován,
- nařizovat členům týmu plnění úkolů souvisejících s posláním a účelem výchovného týmu,
- vydávat závazné metodické pokyny všem členům týmu ke způsobům zacházení s odsouzenými na ubytovně.

III.

Základní povinnosti členů výchovného týmu

1. Povinnosti vedoucího výchovného týmu - speciálního pedagoga :

- a) mít přehled o aktuální situaci na ubytovně a v jednotlivých oddílech a o stavu realizace opatření směřujících k účelu VTOS. Sledovat důvody a příčiny narušování a nedodržování ČRD, plánovaných aktivit PZ, stanovených akcí, atd. Ke zjednání nápravy přijímat vlastní opatření a vyžadovat intervence řídicích funkcionářů OVT,
- b) organizačně zajišťovat v součinnosti s IDS opatření směřujících do vnitřní bezpečnosti ve věznici,
- c) metodicky usměrňovat činnost členů týmu v naplňování účelu týmové práce,
- d) operativně úkolovat a kontrolovat členy týmu k plnění opatření souvisejících s účelem týmové práce,
- e) ujednocovat způsoby realizace stanovených opatření k plnění norem, normativů a pokynů upravujících VTOS u odsouzených,
- f) prosazovat pedagogické principy a zásady ve výchovné ovlivňování, s důrazem na uplatňování kázeňské pravomoci, individuálně výchovnou práci s výchovnou práci se skupinami odsouzených,
- g) svolávat operativní porady členů týmu,
- h) předávat a doporučovat VOV :
 - informace o aktuálním stavu plnění účelu týmové práce,
 - opatření k ujednocování metodiky realizace účelu týmové práce v rámci celého oddělení,
 - návrhy na zkvalitňování efektivity týmové práce,
 - hodnocení výslednosti týmové práce a podílu jednotlivých členů výchovného týmu na plnění účelu týmové práce,
 - doporučení k úpravám stávajících a k zaměřenosti případných nových interních norem OVT,
- i) vyžadovat od všech členů týmu osobní odpovědnost za kvalitu plnění úkolů a opatření k realizaci účelu týmové práce,
- j) spolupracovat se zástupci VOV a dalšími vedoucími výchovných týmů, případně zaměstnanci OVT při :
 - využívání vyčleněných prostorů pro aktivity PZ,
 - návaznosti akcí ČRD a aktivit PZ,
 - vzájemné výpomoci v zajišťování akcí ČRD a PZ,
 - v zabezpečování akcí a aktivit mezi ubytovny odsouzených a v rámci věznice jako celku,

- k) informovat členy týmu a konkretizovat úkoly stanovené z jednání vedení věznice, shromáždění vedoucích, plánovaných a operativních porad s časovou ohraničeností a osobní odpovědností za jejich realizaci,
- l) seznamovat členy týmu s opatřeními vyplývajícími z vydaných NGR, NŘV, ML a dalších normativ i závazných stanovisek,
- m) přijímat opatření k odstraňování nedostatků a využívání rezerv zjištěných kontrolní činností vedoucích funkcionářů s časovou ohraničeností a osobní odpovědností,
- n) organizovat předávání informací o charakteru chování a jednání odsouzených, jejich aktivitách, přístupech k PZ, plnění povinností, ukázněnosti, atd.

2. Povinnosti vychovatele zařazeného do výchovného týmu :

- a) zodpovědně plnit úkoly a metodické pokyny stanovené vedoucím týmu směřující do účelu týmové práce,
- b) důsledně plnit opatření vnitřní bezpečnosti ve věznici,
- c) aktivně, dle potřeby zastupovat dalšího člena týmu v zabezpečování akcí stanovených ČRD a Plánem aktivit PZ,
- d) v rámci týmu získávat a předávat informace o projevech chování a jednání odsouzených, stavu kázně a pořádku na oddílech, ubytovně a dalších prostorách věznice, dále o organizovanosti činnosti odsouzených a plnění stanovených opatření a úkolů,
- e) zaznamenávat do OK odsouzeného (Záznamy o průběhu trestu) všechny poznatky týkající se účelu týmové práce,
- f) spolupracovat s dalšími členy týmu v zabezpečování a realizaci účelu týmové práce,
- g) poskytovat pomoc dalším členům týmu v plnění stanovených úkolů a opatření,
- h) informovat vedoucího týmu o relevantních skutečnostech souvisejících s účelem týmové práce a poznatcích o stavu plnění úkolů a opatření,
- i) podávat návrhy a doporučení ke zkvalitňování efektivity týmové práce.

3. Povinnosti lektora - instruktora zařazeného do výchovného týmu :

- a) zodpovědně plnit úkoly a metodické pokyny stanovené vedoucím týmu směřující do účelu týmové práce,
- b) důsledně plnit opatření vnitřní bezpečnosti ve věznici,
- c) dle pokynů vedoucího týmu se podílet na organizování činnosti odsouzených a k zajištění chodu ubytovny odsouzených,
- d) předávat informace vychovatelům týmu o projevech chování a jednání odsouzených, stavu kázně a pořádku na oddílech, ubytovně a dalších prostorech věznice,
- e) aktivně poskytovat pomoc dalším členům týmu v plnění stanovených úkolů a opatření,
- f) spolupracovat s dalšími členy týmu v zabezpečování a realizaci účelu týmové práce,
- g) informovat vedoucího týmu o relevantních skutečnostech souvisejících s účelem týmové práce a poznatcích o stavu plnění úkolů a opatření,
- h) podávat návrhy a doporučení ke zkvalitňování efektivity týmové práce.

4. Povinnosti dozorce zařazeného do týmové práce :

- a) zodpovědně plnit úkoly a metodické pokyny stanovené vedoucím týmu a IDS směřující do účelu týmové práce,
- b) důsledně plnit opatření vnitřní bezpečnosti ve věznici,
- c) dle pokynů vedoucího týmu se podílet na organizování činnosti odsouzených a zajištění chodu ubytovny odsouzených,
- d) předávat informace vychovatelům týmu o projevech chování a jednání odsouzených, stavu kázně a pořádku na oddílech a prostorách věznice,
- e) zvýšenou pozornost věnovat prosazování a vyžadování plnění povinnosti od odsouzených, stanovených ZVTOS, ŘVT, VRV, úkolů a opatření směřujících do stavu kázně, pořádku a organizovanosti činnosti odsouzených dle ČRD,
- f) spolupracovat s dalšími členy týmu v zabezpečování a realizaci účelu týmové práce,
- g) aktivně poskytovat pomoc dalším členům týmu v plnění stanovených úkolů a opatření,
- h) informovat vedoucího týmu o relevantních skutečnostech souvisejících s účelem týmové práce a poznatcích o stavu plnění úkolů a opatření,
- i) zvláštní pozornost věnovat plnění účelu týmové práce u přiděleného oddílu ubytovny odsouzených.

IV. Organizační opatření

- 1. Průběžně zabezpečovat znalost ustanovení a metodiku realizace této Směrnice a její konkretizace do podmínek daného týmu u všech členů týmu.
Odpovídá : vedoucí týmů
- 2. Stanovovat patronaci dozorců týmů nad konkrétním oddílem ubytovny odsouzených.
Odpovídá : vedoucí týmů
- 3. Realizovat těsnou součinnost mezi vychovateli oddílů a určenými patrony z řad dozorců týmu.
Odpovídá : vychovatelé a dozorcí
- 4. Dbát na jednotnost, soustavnost, systematičnost, propojenost a příkladnost ve výchovném ovlivňování odsouzených v rámci příslušného výchovného týmu.
Odpovídá : členové týmu
- 5. Uplatňovat hlavní principy zacházení s odsouzenými s důrazem na humanizaci, normalizaci, odpovědnost bezpečnost, progresivnost a neodloučení.
Odpovídá : členové týmu
- 6. tato směrnice nabývá účinnosti dnem : 1.7.2005

Dotazník

1. Kolik je Vám let?
2. Jaké je Vaše vzdělání?

vysokoškolské	středoškolské s maturitou
vyučen v oboru	nedokončená střední škola
základní škola, počet tříd	zvláštní škola, počet tříd
3. Jako dítě a dospívající:
 - a) dopouštěl jste se záškoláctví ?
 - b) měl jste sníženou známku z chování ?
 - c) žil jste po nějakou dobu v partě vrstevníků, kde se užíval alkohol a drogy?
4. Kdy jste začal pobírat drogy ?
5. Uveďte s jakými drogami máte zkušenost

toulén	marihuana	LSD
extáze	pervitin	kokain
hašiš	rohipnol	jiné, uveďte jaké
6. Jak často jste drogy pobíral ?

a) 1x měsíčně	b) 2x měsíčně	c) 1x týdně
d) vícekrát týdně	e) příležitostně	f) občas
7. Jakým způsobem jste získával prostředky na drogy?
 - z kapesného od rodičů, případně příbuzných
 - majetkovou trestnou činností
 - distribucí drog
 - jiným způsobem, uveďte jakým
8. Cítíte se na drogách závislý ? ANO – NE
9. Máte soudem uloženo protidrogové léčení ? ANO – NE
10. Vykonali jste v minulosti protidrogové léčení ? ANO – NE
11. Přihlásil byste se na protidrogovou léčbu ? ANO – NE
12. Jaké jsou Vaše záliby a zájmy ?
13. Jaký máte cíl po vykonání trestu odnětí svobody ?
14. Považujete svůj nynější trest za spravedlivý ? ANO – NE
15. Jste schopen sám bez cizí pomoci abstinovat drogy ? ANO - NE

16. Jaký způsob aplikace preferujete?

- čichání, šňupání, žvýkání, kouření, pití

- polykání, vpichy, kombinace více způsobů, jiný způsob, nijak

17. Mělo užívání drog vliv na Vaši trestnou činnost?

ANO-NE

18. Máte partnerku?

ANO-NE

19. Užívá Vaše partnerka drogy?

ANO-NE

20. Máte na svobodě kamarády narkomany?

ANO-NE

21. Máte nějaké psychické problémy? Uveďte jaké.

22. Myslíte, že drogy a Vaše psychické problémy spolu souvisejí?

ANO-NE

23. Zlepšila se Vaše fyzická kondice po přijetí do věznice?

ANO-NE

24. Měl jste v době před uvězněním problémy se zdravím v souvislosti se zneužíváním drog?

ANO-NE